

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Nikola Řezníčková

Postavení adjektiv ve španělštině a francouzštině - vývojové tendence

The position of adjectives in Spanish and French – increasing tendency

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce PhDr. Jaroslavu Štichauerovi PhD. za vedení diplomové práce a jeho cenné rady, dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu a porozumění během celého vysokoškolského studia.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26.7.2016

podpis

Abstrakt

Název diplomové práce: Postavení adjektiv ve španělštině a francouzštině – vývojové tendence

Klíčová slova: adjektivum, španělština, francouzština, postavení adjektiv, antepozice, postpozice, vývojové tendence

Diplomová práce s názvem *Postavení adjektiv ve španělštině a francouzštině – vývojové tendence* se zabývá problematikou postavení adjektiva ve španělském a francouzském jazyce. Hlavním tématem této práce je tendence k antepozici pro tyto dva jazyky. Diplomová práce je rozdělena do několika částí, které jsou tématicky odděleny. Na začátku práce se věnujeme adjektivu obecně a jeho základním vlastnostem jako slovního druhu. Poté se seznámíme s adjektivy z významového a syntaktického hlediska, které je zásadní právě pro pozici přídatného jména. Na závěr teoretické části se také zaměříme na vývojové tendence v této oblasti. V praktické části se budeme věnovat korpusovému a dotazníkovému výzkumu, který je určen pro rodilé mluvčí španělského a francouzského jazyka.

Cílem této diplomové práce je potvrdit či vyvrátit hypotézu o společné tendenci k antepozici pro španělská a francouzská adjektiva.

The Abstract

The name of the dissertation: The position of adjectives in Spanish and French – increasing tendency

The keywords: adjective, Spanish, French, a position of adjectives, anteposition, postposition, increasing tendency.

The dissertation named *The position of adjectives in Spanish and French French – increasing tendency* deals with issues of position of adjectives in French and Spanish language. The main topic of this dissertation is tendency to anteposition for these two languages. It's split to several parts which are separated by themes. At the beginning, we are focusing on adjectives in general and to its basic properties as a part of speech. After, we will get to know an adjective from semantic and syntactic aspect, which is underlying exactly for the position of adjective. In the end of the theoretical part we will also focus on increasing tendency in this area. The practical part will be about corpus and questionnaire research which is intended for native speakers.

The aim of this dissertation is confirm or disprove a hypothesis of common tendency to anteposition for French and Spanish adjectives.

Obsah

Úvod.....	8
1 Adjektiva.....	11
1.1. Morfematická struktura španělských adjektiv	12
1.2 Morfematická struktura francouzských adjektiv	14
2 Klasifikace adjektiv z hlediska významu.....	15
2.1. Adjektiva kvalifikační.....	15
2.2. Adjektiva relační.....	16
2.3. Adjektivum a kategorie stupně	18
3 Adjektivum z hlediska syntaxe	20
3.1. Postavení přívlastku.....	20
3.1.1. Holý přívlastek a jeho větné postavení.....	21
3.1.2. Přívlastek a vlastní jméno	22
3.1.3. Postavení rozvitého přívlastku.....	23
3.2. Kritéria ovlivňující postavení přívlastku	24
3.2.1. Fonetická kritéria	24
3.2.2. Morfologická kritéria.....	25
3.2.3. Sémantická kritéria	25
3.2.4. Syntaktické kritéria	25
4 Pozice španělského adjektiva.....	27
4.1. Postavení relačních adjektiv ve španělském jazyce.....	27
4.2. Postavení kvalifikačních adjektiv ve španělském jazyce	27
4.2.1. Kvalifikační adjektiva vyjadřující barvu	28
4.2.2. Kvalifikační adjektiva vyjadřují věk či časovou linii	29
5 Pozice francouzského přívlastku	32

5.1. Adjektiva se stálou pozicí v nominálním syntagmatu	32
5.1.1. Adjektiva se stálou postpozicí	32
5.1.2. Adjektiva se stálou antepozicí	33
5.2. Adjektiva s volným postavením	34
5.2.1. Adjektiva se stálým významem v antepozici i postpozici	34
5.2.2. Adjektiva s dvojitou interpretací.....	35
6 Vývojové tendence	37
6.1. Lingvistické teorie a jejich pohled na postavení adjektiva	38
6.1.1. Strukturalismus	38
6.1.2. Funkcionalismus	39
6.1.3. Kognitivní lingvistika	39
6.2. Teorie fokalizace.....	40
6.2.1. Fokalizace uvnitř nominálního syntagmatu.....	40
6.2.2. Sémantické faktory	41
6.2.3. Formální faktory	42
Shrnutí teoretické části.....	43
Praktická část	45
1 Korpusový výzkum.....	45
2 Dotazníkový výzkum.....	54
2.1. Struktura dotazníku.....	54
2.2. Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	62
2.3. Srovnání výsledků z korpusového a dotazníkového šetření	69
Závěr	71
Resumé.....	73
Resumé en français	75
Bibliografie	77

Úvod

Přídavná jména jsou jednou ze základních slovních kategorií a jen stěží bychom se bez nich mohli vyjadřovat. Adjektiva vyjadřují vlastnosti osob, zvířat a věcí či také jiných jevů, které jsou označovány podstatnými jmény či zpodstatněnými výrazy.

Pozice adjektiva byla vždy jedním ze základních témat studií o větném slovosledu, zejména v románských jazycích, kde není pozice adjektiva zcela jasně vymezená. Francouzský ani španělský jazyk nemá fixní pozici adjektiv, na druhou stranu volba postavení není libovolná. Svoboda, kterou každý mluvčí ve své volbě postavení adjektiva má, je v obou jazycích dána určitou tendencí k fixaci daného postavení pro určité typy adjektiv a celých nominálních syntagmat.

V této diplomové práci bychom rádi nabídli ucelený pohled na problematiku postavení přídavných jmen s ohledem na aktuální tendence. V obou jazycích, jak ve francouzštině, tak ve španělštině se setkáváme s vzrůstající tendencí k antepozici, i u adjektiv, která se v antepozici běžně nevyskytují. V naší diplomové práci si tedy pokládáme otázku, zda je tato tendence opravdu společná pro oba jazyky a v jakém rozsahu. Pro dosažení, co nejobjektivnějších výsledků jsme se rozhodli praktickou část rozdělit na dvě části.

Nejdříve se zaměříme na korpusový výzkum, dle získaných výsledků sestavíme dotazníky pro rodilé mluvčí analyzovaných jazyků. Domníváme se, že analogicky sestavené dotazníky nám umožní mezi sebou srovnávat dané jazyky a jejich společnou tendenci k antepozici přídavných jmen.

Tato diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První část práce je rozdělena na šest menších kapitol, naopak v druhé části jsme práci rozdělili na dvě velké kapitoly dle užitých metod. V první kapitole se zabýváme adjektivy z obecného hlediska. Zaměříme se na jejich morfemickou strukturu, ale i na jejich rozlišení oproti ostatním slovním druhům.

V druhé kapitole se zmiňujeme o klasifikaci adjektiv z hlediska významu, blíže specifikujeme dvě velké skupiny, a to přídavná jména kvalifikační a relační. U každého typu vysvětlíme jeho specifické vlastnosti, užití a dodáme ukázkové příklady. Dle přečtené literatury relační adjektiva dále dělíme na klasifikačně relační a obecně relační.

Ve třetí kapitole se blíže věnujeme adjektivu ze syntaktického hlediska. Adjektivum zpravidla vystupuje ve dvou syntaktických funkcích, ve funkci slovesného atributu a přívlastku. Vzhledem k tomu, že slovesný atribut má zpravidla pevnou pozici, je pro nás zásadní, funkce přívlastku. Nejdříve se zaměříme na pozici holého přívlastku, poté na přívlastek rozvitý. V této kapitole se také zabýváme specifickým syntagmatem, spojením přívlastku s vlastním podstatným jménem.

V následující kapitole se zabýváme specifickou charakteristikou postavení adjektiv ve španělském jazyce. Zde se pokusíme charakterizovat obecné vlastnosti antepozice španělského adjektiva, nejdříve se zaměříme na adjektiva relační, poté na adjektiva kvalifikační. Ta si dále ještě rozdělíme dle jejich specifických vlastností z hlediska postavení. Na závěr této kapitoly umístíme tabulku s polysémantickými adjektivy dle jejich postavení a k tomu české ekvivalenty.

V páté kapitole se věnujeme specifické charakteristice pozice francouzského adjektiva. V této části se zaměříme na ty rysy antepozice specifické pro francouzštinu, ale také na rysy, jež jsou pro oba jazyky společné. Adjektiva si rozdělíme do dvou skupin, na přídavná jména se stálou pozicí, ať před či za substantivem, a na adjektiva s pozicí volnou. Tuto skupinu si dále rozdělíme na adjektiva se stálým významem a na přídavná jména, která význam dle postavení mění. Tato adjektiva shrneme do tabulky společně s českými ekvivalenty daných adjektiv pro obě pozice.

Na závěr teoretické části se zabýváme pozicí adjektiva z vývojového hlediska. Seznámíme s tím, jak lingvistické školy, jako strukturalismu, funkcionalismus a kognitivní lingvistika, přistupovali k této problematice a jaké vlastnosti přisuzovali adjektivům umístěným v antepozici. Na závěr se zabýváme teorií fokalizace dánského lingvisty E. Nølkeho (1999), který ve své teorii přináší mnoho poznatků a vysvětlení pro různé typy anteponovaných adjektiv.

Jak už jsme se zmínili, v praktické části budeme vycházet ze dvou druhů výzkumů, a to korpusového a dotazníkového. Pro oba výzkumy jsme se rozhodli vybrat speciální skupiny adjektiv, u kterých se nejvíce domníváme, že u nich, co nejtransparentněji uvidíme aktuální tendence k antepozici. Jedná se o adjektiva původně relační, která ve své funkci mohou přecházet do skupiny adjektiv kvalifikačních, a tudíž je u nich možná tendence k antepozici. Tato přídavná jména si dále rozdělíme dle koncovek a budeme zkoumat jejich výskyty v korpusu Intercorp 2015. Zaměříme se zejména na ty nejvíce konzultované faktory ovlivňující pozici z teoretické části.

Na základě získaných údajů vytvoříme dva analogické dotazníky pro španělský a francouzský jazyk. Každý dotazník bude obsahovat 17 vět, které budou vystupovat v obou možných pozicích. Dle získaných odpovědí, tak budeme moci dobře vidět, zda je tendence k antepozici opravdu společná pro oba jazyky. Veškeré získané informace vyjádříme pomocí tabulek a eventuálně grafů.

1 Adjektiva

Přídavná jména jsou jednou ze základních kategorií slovních druhů. Pomáhají nám vyjádřit naše pocity, ohodnotit skutečnost a celkově vyjádřit naši subjektivitu. Podle A. Sechehaye (Nolke, 1999) je adjektivum nejdůležitějším slovním druhem právě proto, že člověk vnímá svět díky jeho dramatickosti, kterou vyjadřujeme přídavnými jmény. Adjektivum je tudíž kategorií absolutně nepostradatelnou. Podstatná jména vyjadřují objektivní skutečnost, zatímco adjektiva nám slouží k popisu konkrétní situace.

Jako základní definicí adjektiv můžeme použít tu od Hendrich, Tláskal, Radina (2001: 159) „*Přídavná jména vyjadřují vlastnosti osob, zvířat a jiných živočichů, rostlin věcí či jiných jevů označovaných podstatnými jmény nebo zpodstatněnými výrazy, popř. jejich význam nebo vzájemné vztahy upřesňují*“. Bohužel nám, ale tato jednoduchá definice vždy nestačí a přídavná jména byla vždy velmi diskutovanou kategorií, zejména z důvodu, který vyplývá z jejich českého názvu, její podobností s podstatnými jmény.

Stejně jako ostatní slovní druhy, tak i přídavná jména jsou charakterizovány ne jedním, ale nejméně třemi aspekty: formou, funkcí a významem. Můžeme tedy říci, že adjektiva pojmenovávají vlastnosti substancí, ze syntaktického hlediska rozvíjí a sémanticky determinují podstatná jména a obvykle obsahují exponenty shody v rodě a čísle se substantivem.

Z hlediska formy je důležitá schopnost adjektiv vyjádřit rod a číslo, přídavná jména tedy obvykle kongrují se svým substantivem a shodují se s ním právě v rodě a čísle. Jeden z rozdílů mezi substantivy a adjektivy, který nás napadne, je schopnost přechylování rodů u adjektiv. Pokud se, ale na tento problém více zaměříme, zjistíme, že to zcela jasné není. Ve francouzštině se to týká zejména odvozených adjektiv končících na *-able*, *-iste* či *-ique*, dále jsou to adjektiva jako *calme*, *jaune*, *pâle* či *tranquille*, která končí v mužském rodě na *-e*. Ve španělštině se přechylování také netýká všech přídavných jmen. Jak víme, přechylují se zejména přídavná jména končící v mužském rodě na *-o* nebo *-or*, jako *pequeño* či *trabajador*. Přídavná jména končící v mužském rodě na souhlásku se kromě národností nepřechylují (*el chico francés – la chica francesa*, ale *el chico feliz – la chica feliz*). Můžeme tedy říci, že přechylování je jednou z významných vlastností adjektiv, ale to co je pro ně typické, tak jak to nazývá G. Guillaume: *son incidence externe* (Zavadil, Čermák: 2001).

Adjektiva tedy charakterizují a doplňují substantiva, na nichž jsou závislá. Zatímco podstatná jména vyjadřují rod a číslo pomocí gramémů a sémogramémů u přívlastku nic takového nenajdeme. Přídavné jméno nemá vlastní význam rodu a čísla, nýbrž disponuje formální prostředky, kterými vyjadřuje rod a číslo řídicího substantiva.

Statickými příznaky adjektiv jsou kvality a vztahy, kterými se substance projevují jakožto prvky skutečnosti. Právě příznaky jsou jejich velmi důležitou součástí a lze je oddělit jen abstrakční činností v myšlení. Při jazykové stylizaci reality obvykle statické příznaky nepostihují časovou a modální rovinu, i když v rámci pojmenování činnosti lze některou z těchto kategorií zařadit, např. *včerejší, dnešní či roční*. Přestože pojmenovávají časové vztahy, není jejich morfologické vyjádření závaznou částí příslušné kategorie, pouze jsou pojmenovány lexikálně, nikoliv gramaticky.

Adjektivum vytváří syntaktickou dvojici se substantivem a je tedy členem závislým. Syntaktickou funkci přívlastku mohou příležitostně plnit i jiné slovní druhy. V tomto případě pak mluvíme o takzvaných kvaziadjektivech (*un libro así, mon livre*), (Čermák, Zavadil, 2001).

Funkce závislého členu se může formálně vyjadřovat, ale také nemusí. Pokud závislost nevyjadřujeme, mluvíme o tzv. adjunkci (přimykání), *qué libro, libro así*. Jestliže závislý člen formálně vyjadřuje morfologické kategorie členu řídicího, jedná se o princip kongruence (shody), *un libro nuevo, une grande maison*. K úplné kongruenci dochází ve španělštině jen u dvojjýchodných adjektiv, u jednovýchodných adjektiv se projevuje jen částečná kongruence. Rozlišení španělských adjektiv na dvojjýchodná, jednovýchodná a amorfní se budeme věnovat v následující podkapitole.

1.1. Morfematická struktura španělských adjektiv

Ve španělštině existuje několik různých morfematických struktur přídavných jmen. Prvním typem jsou adjektiva dvojjýchodná, která mají tetramorfni strukturu a ve španělštině převládají. Jsou to přídavná jména se čtyřčlennou strukturou, mají tedy samostatné tvary, jak pro ženský rod, tak i pro množné číslo. Dle povahy kongruence exponentu mužského rodu, můžeme tuto kategorii ještě rozdělit na adjektiva končící na – o (*buen-o, buen-a, buen-o-s, buen-a-s*), dále adjektiva končící – o (*hablador-0, hablador-a, hablador-es, hablador-a-s*). Tato podskupina ale zahrnuje jen omezený počet adjektiv. Náleží sem přídavná jména odvozená pomocí derivačních morfémů –ón, –óna (*llorón, llorón-a*), všechna obyvatelská

adjektiva zakončená na souhlásku (*francés, frances-a*) a několik dalších (*montañés, montañes-a*) a také adjektiva s činitelským sufixem –dor/-dora, -tor/-tora, -sor/-sora apod. (*creador, creador-a*). Je třeba upozornit, že současné nebo také původní komparativy na –or jsou však jednovýchodné (*su hermana mayor*).

Druhou skupinou jsou adjektiva jednovýchodná s dimorfní, tedy dvojčlennou, strukturou. Do této skupiny řadíme adjektiva zakončená na nepřízvučnou samohlásku jinou než –o. Jejich struktura obvykle zahrnuje exponent kongruence v rodě, tento exponent však nediferencuje mužský a ženský rod: *verd-e, verd-e-s*. Do této skupiny spadají adjektiva končící na –e a –a, a to i tehdy, když jde o adjektiva obyvatelská: *interesante, firme, praguense*. Dále do této skupiny patří adjektiva zakončená na přízvučnou samohlásku včetně těch obyvatelských. Obsahují pouze exponenty kongruence v čísle, rodové exponenty zde chybí. Jsou to například adjektiva *marroquí* či *iraní*. Třetí podskupinou jednovýchodných adjektiv jsou přídavná jména zakončená na souhlásku, kromě adjektiv obyvatelských (*joven-joven-es*).

Poslední kategorií jsou adjektiva amorfní zakončená na –s v nepřízvučné slabice. Tato skupina je však ve španělštině velmi vzácná, patří sem adjektiva řeckého původu a jsou vnímány jako knižní (*isósceles*), nebo naopak se jedná o expresivní výrazy mluveného jazyka (*viejales, rubiales*).

Amorfní strukturu nalezneme ve španělštině také u základních číslovek adjektivní povahy s výjimkou čísel od 200 do 900 (*siete casas, mil coches*), u některých adjektiválií (tázací zájmeno *qué* či vymezovací zájmeno *cada*). U několika španělských adjektiválií dochází v antepozici k apokopě koncové samohlásky, tedy exponentu rodové kongruence. Většinou se takto zkracují jen tvary mužského rodu, jedná se o zájmena *bueno, malo, uno, primero, tercero*, neurčité zájmeno *alguno* a záporné zájmeno *ninguno* (*un buen libro, el tercer piso, ningún libro*). Pokud je příslušné adjektiválium v postpozici, nezkracuje se (*el libro bueno, el piso tercero*). U přídavného jména *grande* dochází v anteponovaném postavení k apokopě v maskulinu i femininu (*un grand escritor, una gran actriz*) avšak jen v jednotném čísle (*grandes escritores, grandes actrices*). Ke stejné apokopě dochází také u základní číslovky *ciento*, která se navíc zkracuje před vyšší číslovkou (*cien mil habitantes*). Dle normy spisovného jazyka číslovku *ciento* nelze apokopovat je-li součástí verbonominálního predikátu či doplňku, přesto se s tímto jevem v běžném jazyce velmi často setkáváme. Ve španělštině také zkracujeme adjektivum *santo* a to před vlastními podstatnými jmény mužského rodu, které nezačínají na –do nebo –to (*San Pedro, ale Santo Domingo*).

1.2 Morfemická struktura francouzských adjektiv

V mluvnicích francouzského jazyka se s dělením adjektiv dle morfemické struktury obvykle nesetkáváme, to ale neznamená, že francouzská adjektiva takto klasifikovat nelze. Nejpočetnější skupinou jsou ve francouzštině adjektiva dvojnáchodná s tetramorfní strukturou, kdy se k mužskému tvaru přidává němé *e* (*petit, petit-e, petit-s, petit-e-s*). Vzhledem k tomu, že přídavná jména končí v mužském rodě různě, připojením němého *e* v ženském rodě dochází k různým pravopisným a výslovnostním změnám, které podrobně popisuje J. Hendrich, O. Radina a J. Tláskal ve své mluvnici francouzštiny. Druhou skupinou se značným počtem adjektiv jsou adjektiva jednonáchodná s dimorfní strukturou, která mají pro mužský i ženský rod z hlediska pravopisu i výslovnosti stejný tvar, který je zakončen na němé *e* (*un jeune homme, une jeune fille*). Třetí speciální skupinu tvoří tři přídavná jména, a to *beau, nouveaux, vieux*. Tyto adjektiva kromě klasických dimorfních tvarů disponují ještě třetím tvarem pro mužský rod singuláru u adjektiv začínající na samohlásku či němé *h*. Tvary jsou tedy následující: *beau/ bel – belle – beaux – belles, nouveau/nouvel – nouvelle – nouveaux – nouvelles, vieux/vieil – vieille – vieux – vieilles*.

2 Klasifikace adjektiv z hlediska významu

Z hlediska významu může adjektiva rozdělit do dvou velkých skupin, první velkou skupinu tvoří adjektiva kvalifikační, druhou adjektiva relační. Kvalifikační přídavná jména obvykle označují základní vlastnosti podstatným jmen jako je tvar, barva, či velikost. Kvalifikační adjektiva lze zpravidla stupňovat. Tato adjektiva také mohou tvořit základ pro nominalizaci či pomocí přípony vytvářejí adverbia. Relační adjektiva jsou odvozená od podstatných jmen a zpravidla stojí v postpozici. Relační přídavná jména obvykle vytvářejí ekvivalent k nominálnímu komplementu či přívlastkové větě vedlejší, které odráží právě vztah mezi substantivem, ze kterého je dané adjektivum odvozeno. Kvalifikační i relační adjektiva mají v jazyce nezastupitelnou funkci, avšak mezi základní pravidla patří, že nemohou být koordinačně spojena.

Toto rozdělení nemusí být čistě striktní. Existují také adjektiva, která mohou fungovat jako kvalifikační či relační na základě větných struktur, ve kterých jsou užitá. Existují tedy případy, kdy i původně relační adjektiva mohou fungovat jako adjektiva kvalifikační, jak uvádíme v příkladu č. 1:

(1) Juan es un chico conocido por su carácter bastante español. (1a) Jacques est un garçon doté d'un caractère éminemment espagnol.

Tato adjektiva jsou velmi zajímavá z hlediska jejich postavení vůči podstatnému jménu, zaměříme se tedy na ně v praktické části této práce.

2.1. Adjektiva kvalifikační

Tato skupina adjektiv pojmenovává takové jevy jako vlastnosti substancí vyplývající z bezprostředního poznání, usuzování o nich, z jejich hodnocení a ze subjektivního postoje k nim. Většinu kvalifikačních adjektiv tvoří adjektiva slovotvorně nemotivovaná, můžeme zde ale i nalézt adjektiva odvozená. Pro kvalifikační přídavná jména je charakteristický určitý soubor sémantických, gramatických a slovotvorných vlastností, z nichž není nutné, aby každé odpovídalo všem, z principu jsou však právě tato adjektiva schopna největšího počtu slovotvorných a gramatických operací, jsou tedy nejoperabilnější.

Mezi nejvýznamnější vlastnosti této skupiny adjektiv patří možnost stupňování (*guapo* -> *más guapo* -> *el más guapo*; *joli* -> *plus joli* -> *le plus joli*), ve španělštině lze také od těchto adjektiv vytvořit tvary superlativu absolutního (*guapo* – *guapísimo*). Kvalifikační adjektiva také velmi snadno vytváří synonymické řady a antonymické dvojice (*guapo* – *precioso* – *bonito*; *beau* – *joli* – *magnifique* či *guapo* – *feo*; *beau* – *laid*). Kvalifikační adjektiva jsou velmi tvárná a s jejich pomocí můžeme zejména ve španělštině odvozovat jiná adjektiva s modifikovaným významem záporným, intenzitním či afektivním (*grande* – *grandote*). Dále také od těchto adjektiv lze odvozovat substantivní pojmenování zpředmětněné vlastnosti (*rápido* – *rápidez*, *jeune* – *jeunesse*), vlastnostní adverbia (*fácil* – *fácilmente*, *rapide* – *rapidement*) či stavová deadjektivní slovesa (*pobre* – *empobrecer*, *pauve* – *s'appauvrir*). Dalším velmi typickým znakem kvalifikačních adjektiv je spojení s měrovými adverbii tedy schopnost gradace, které u přídavných jmen relačních není možné, jak můžeme vidět na příkladu č. 2:

(2) *Nuestra ciudad es bastante rica.* - **Nuestra ciudad es bastante urbana.* (2a) *Notre ville est très grande.* - **Notre ville est très urbaine.*

Kvalifikační adjektiva jsou tedy velmi rozsáhlou skupinou přídavných jmen.

2.2. Adjektiva relační

Adjektiva relační pojmenovávají příznaky substancí jako vlastnosti vyplývající ze vztahu k jinému jevu mimojazykové reality (Zavadil, Čermák, 2010: 78), to je k jiné okolnosti, k procesu, k jiné substanci či k celému komplexu jevů. Vzhledem k tomu, že vztah na rozdíl od kvality nemá různou intenzitu, nemůžeme relační adjektiva nijak stupňovat a ani je spojovat s měrovými adverbii jako adjektiva kvalifikační. Jejich slovtvorná operabilita je také mnohem omezenější než operabilita adjektiv kvalifikačních. Relační adjektiva nemohou stát ve funkci slovesného atributu, nemohou být tedy součástí predikace, jak nám ukazují příklad (3):

(3) *El viaje presidencial es un fuerte tiempo del ejercicio del poderío.* - **El viaje es presidencial.*

(3a) *Le voyage présidentiel est un temps fort de l'exercice du pouvoir.* - **Le voyage est présidentiel.*

Tato adjektiva stojí obvykle v postpozici, pokud jsou hodnotící, či citová mohou stát před podstatným jménem (Demonte: 1999), (*un pasaporte diplomático, el diplomático carácter; un pasaporte diplomatique, le diplomatique caractère*).

Dle způsobu užití vyjádření rozdělujeme relační adjektiva na klasifikačně relační a obecně relační (Zavadil, Čermák, 2010).

2.2.1. Adjektiva klasifikačně relační

Adjektiva klasifikačně relační jsou odvozená od pojmenování jevů, které uvádějí do vztahu s příslušnou substancí. Do této skupiny adjektiv patří tzv. desubstantiva, tedy adjektiva odvozená od substantiv (*biólogo marino; travail mensuel*). Velmi často se relační adjektivum od substantiv vůbec vytvořit nedá, např. dřevěný dům lze ve španělštině i francouzštině vyjádřit jen opisným spojením (*casa de madera; maison en bois*). Příslušnost k jednotlivým klasifikačním třídám není u všech přídavných jmen vždy jednotná a neměnná. Polysémické adjektivní lexémy mohou svými různými významy měnit různé kategorie adjektiv; např. adjektivum *diplomático / diplomatique* ve spojení *un viaje diplomático; un voyage diplomatique* je adjektivem relačním, a tedy ho nelze stupňovat ani spojovat s měrovými adverbii, kdežto ve spojení *un carácter diplomático; un caractère diplomatique* jde o adjektivum relačně kvalitativní, které stupňovat můžeme:

(4) *El diplomático carácter de que Señora Staël está dotada. (4a) Le diplomatique caractère dont M. de Staël est revêtu.*

2.2.2. Adjektiva obecně relační

Adjektiva obecně relační vyjadřují vysoký stupeň vztahové obecnosti. Neoznačují jen vlastnosti vztahující se k danému jevu, ale také vztah sám v obecné rovině, a to jako určitou vlastnost daného jevu. Vyjádřením tohoto vztahu realizují obecný význam substantiv, spojují je do různých souvislostí, jak uvádíme v příkladu (5):

(5) *¿qué podía hacer ante semejante situación? (5a) Qu'est-ce qu'on pouvait faire avant semblable situation?*

Vzhledem k jejich relačnímu charakteru je stejně jako adjektiva klasifikačně relační nemůžeme stupňovat ani spojovat s měrovými adverbii. Na rozdíl od adjektiv klasifikačně relačních tato přídavná jména zpravidla nebývají odvozená. Jejich obecně relační charakter

spoluurčuje kontext, tudíž některá z nich mohou v určitém kontextu fungovat jako kvalifikační, případně kvalifikačně relační.

V této diplomové práci vycházíme z významového členění adjektiv B. Zavadila a P. Čermáka (2010: 122), ale u některých autorů můžeme nalézt ještě další sémantické třídy adjektiv. Jednou skupinou jsou adjektiva konkretizační nebo také determinační, jejichž funkcí je determinovat podstatné jméno a zařadit ho do kontextu. Vzhledem k jejich velké lexikální rozmanitosti je řadíme jako adjektivalia do různých slovních druhů, např. člen či různé druhy zájmen. Ve francouzské mluvnici J.Hendricha se můžeme setkat s označením „určovatelé“. Druhou skupinou jsou adjektiva kvantitativní nebo-li měrová, jejichž úkolem je determinovat a určit jeho kvantitu buď číselně, nebo neurčitě (*dos; deux či poco; plusieurs*). Vzhledem k jejich specifickému významu, který sdílí s některými podstatnými jmény, řadíme je spíše mezi číslovky.

Nejednotnost klasifikačních kritérií, podle kterých se jednotlivé slovní druhy rozdělují, je důvodem, proč je slovnědruhovú příslušnost některých lexémů tak těžko klasifikovatelná. Často je jen věcí zvyku nebo subjektivního pojetí gramatiky různých autorů, kteří se ve vymezení slovních druhů někdy rozcházejí. Ani významovou klasifikaci přídavných jmen nemůžeme brát jako jasně určené dělení, (Zavadil, Čermák (2010: 179) „*Adjektivum zpravidla designuje ve spojení se substantivem a vyznačuje se stupněm potencionální (denotační) polyfunkčnosti a velkou citlivostí vůči kontextu*“). Funkce adjektiva tedy nezávisí jen na jeho systémovém významu, ale také na kontextových a situačních faktorech. Proto je velmi častým jevem, že dané adjektivum funguje jednou jako kvalitatívni, jindy naopak jako obecně relační, apod.

2.3. Adjektivum a kategorie stupně

Jak už jsme uvedli v předchozí kapitole kvalifikační adjektiva, označují měřitelné vlastnosti substantiv a jejich míra se dá srovnávat, což tvoří ontologický základ kategorie stupně. Z hlediska významu vytváří tato kategorie tříčlenné sémantické pole a jeho invariantním sémantickým příznakem je srovnání míry určité vlastnosti s mírou vlastnosti jiné či s mírou téže vlastnosti u jiné substance. Zde se pak uplatňuje opozice tří stupňů intenzity denotované vlastnosti. Pozitiv tedy nevyjadřuje žádnou relativní míru vlastnosti, komparativ udává vyšší nebo nižší míru vlastnosti a superlativ udává nejvyšší či nejnižší míru vlastnosti. Po stránce

sémantické můžeme tedy říci, že opozice uvedených tří významů formuje obdobnou gramatickou kategorií, jako jsou morfologické kategorie.

Po stránce výrazové však kategorie stupně není ani kategorií čistě gramatickou, ani kategorií jen lexikální. Kategorie stupně totiž stojí na pomezí obou, můžeme ji tedy nazývat kategorií hybridní. Uzavřenost významového pole a formalizovanost opozice morfémů *un/el; un /le* ji určují jako kategorií gramatickou, naopak modifikace významu a lexikální exponenty *más/menos; plus/moins* ji přibližují ke kategorií lexikální. Tím, že se oba kvantifikátory chovají jako autosémantické lexémy subordinovaně příslušnému adjektivu, můžeme je interpretovat jako okolnostní určení míry. Ve srovnání s ostatními kvalifikátory vlastností jako např. *muy; très* je modifikace základního věcného významu přídavného jména v rámci kategorie stupně jasně srovnávací na rozdíl od ostatních vlastnostně kvalifikačních modifikátorů, kde se jedná o kvantifikaci v rámci pozitivu. Nemůžeme tedy říci, že *muy guapo; très beau* implikují srovnání. Zde použitá měrová adverbia jen blíže určují základní vlastnost vyjádřenou adjektivem. Jejich významové pole je odlišné od významového pole kategorie stupně, je totiž otevřené.

Spojení typu *un trabajo más difícil/ el trabajo más difícil; un travail plus difficile/ le plus difficile travail* tedy pokládáme za syntaktické spojení autonomních lexémů vytvářejících s adjektivem subordinační syntagma.

3 Adjektivum z hlediska syntaxe

Ze syntaktického hlediska plní adjektivum dvě základní funkce, a to jako přívlastek či slovesný atribut. Velmi často se lingvisté přou o to, která z těchto funkcí je pro přídavné jméno dominantní a dle toho se také liší různé gramatiky, např. generativní gramatika se na počátku přiklání ke slovesnému atributu jako ke hlavní syntaktické funkci adjektiva, z důvodu, že přívlastek můžeme vnímat jako zkrácenou vedlejší větu přívlastkovou « *proposition relative à verbe être* »:

(6) *las rosas rojas* > *las rosas son rojas*. (6a) *les roses rouges* > *les roses qui sont rouges*.

V naší diplomové práci vycházíme ale z pojetí přívlastku jako hlavní syntaktické funkce adjektiva (Noailly: 1999). Postavení přívlastku ve španělštině a francouzštině je tedy hlavním tématem této práce, zaměříme se na jeho postavení vzhledem k substantivu a jeho aktuální tendenci v obou jazycích.

Ze syntaktického hlediska tvoří adjektivum spolu se substantivem nominální syntagma, ve kterém je adjektivum závislé na substantivu a obvykle se s ním shoduje v rodě a čísle. Oproti determinantům¹ přívlastky neaktualizují ani neurčují podstatné jméno z hlediska kvantity, nýbrž charakterizují přídavná jména a jejich vlastnosti.

3.1. Postavení přívlastku

Problematika postavení přívlastku je velmi diskutovaným tématem už od Vaugelasových dob, kdy se lingvisté o tento problém zajímali u důvodu jasného rozlišení, kde se nachází podstatné a kde přídavné jméno „*Et, comme le notait déjà J. Cellard, dans Le Monde, le problème est d'autant plus difficile à théoriser qu'il est facile à résoudre dans la pratique : c'est un point d'acquisition précoce et sûre chez l'enfant, souligne- t-il.*”²“ Noailly (1999: 88). Na počátku je důležité si uvědomit, že postavení přívlastku ve větě není řízeno jedním faktorem, nýbrž celým souborem kritérií, která se navzájem ovlivňují. Pozice přívlastku není tedy závislá přímo na adjektivu či na samotném nominálním systému, je dána celým větným kontextem, ale i historickým obdobím či typem textu.

---

¹ Existuje i pojetí diskontinuitního determinantu, kde přívlastek je jeho součástí (le livre français).

² „A, jak už poznamenal J. Cellard, ve svém lingvistickém sloupku v *Le Monde*, tak jak je tento problém komplikovaný z hlediska teorie, tak je snadný z hlediska praxe: již dítě je schopno o tomto rozhodnout.“

Obecně můžeme říci, že určitá adjektiva nelze anteponovat. Nejčastěji jsou to přídavná jména, která vycházejí z příčestí, popisují barvu nebo objektivní skutečnost. Toto je ale jen obecné tvrzení, mnoho literárních textů je důkaz toho, že i tato přídavná jména můžeme anteponovat. Proto budeme vycházet z přesvědčení, že většina adjektiv je schopná antepozice i postpozice a zaměříme se na faktory, které toto postavení ovlivňují. Přestože španělština i francouzština vycházejí z latiny, pro kterou je typický slovosled substantivum – adjektivum, v těchto jazycích i přes veškeré vývojové tendence k antepozici, je stále jako typický považován slovosled substantivum – adjektivum. Jako první se zaměříme na postavení holého přívlastku.

3.1.1. Holý přívlastek a jeho větné postavení

Jednou z typických vlastností postpozice je restriktivní charakter daného adjektiva „*Dans l'article « Epithète » du GLLF, H. Bonnard reconnaît la « caractérisation restrictive » comme marque propre de la postposition, avec des exemples comme un ballon ovale, une fête nocturne*³. *Cette épithète distinctive a le pouvoir d'identifier l'objet de discours présenté*“ Noailly (1999: 98). Adjektivum nám tedy díky svému postavení přesně určuje dané podstatné jméno a odlišuje ho od ostatních. Právě proto jsou adjektiva vyjadřující barevné rozlišení zpravidla spojována s postpozicí, protože vyčleňují rozvíjené podstatné jméno z celku. Tento jev je ještě posílen užitím určitého členu. Druhou skupinou stojící obvykle v postpozici jsou relační adjektiva, která nám vymezují určitý typ či podskupinu daného jevu. Další vlastností relačních adjektiv je schopnost blíže určovat a rozšiřovat substantivum, tudíž ho nějak odlišovat od ostatních, což nás vede zpět k tvrzení, že je postpozice adjektiv přímo spojená s jejich distinktivní funkcí. Velmi často se tedy můžeme řídit zjednodušeným pravidlem postpozice jako vyjádřením určité restrikce daného adjektiva, naopak antepozici užíváme v případech bližšího popisu daného přídavného jména.

Další specifickou skupinou jsou kvalifikační adjektiva hodnotící. Ta bývají obvykle dlouhá, tedy problematicky anteponovaná z důvodu rytmické nerovnováhy, kterou vytvářejí. Je pravdou, že délka adjektiva může rozhodovat o jeho postavení, co je ale pro tento problém

---

³ „V článku s názvem *Přívlastek H. Bonnard* uvádí restriktivní charakter jako základní vlastnost postpozice, s příklady jako *kulatý míč*, či *noční oslava*. Tento rozlišující přívlastek má tedy schopnost identifikovat představovaný objekt.“

zásadní, je délka rozvíjeného substantiva. Pokud je podstatné jméno jednoslabičné, jen obtížně ho budeme rozvíjet adjektivem v anteponovaném postavení.

3.1.2. Přívlastek a vlastní jméno

Velmi zajímavým příkladem nominální syntagmatu je spojení vlastního jména s rozvíjícím adjektivem. Vlastní jména jsou velmi často rozvíjena, tzn. „*épithète de nature*“, který plní jak funkci klasifikační, tak i determinační (*le stoïque Corneille*). S antepozicí adjektiva se tedy u vlastních jmen setkáváme o něco častěji než u obecných podstatných jmen (Blinkenberg: 1933). Postavením adjektiva do antepozice dochází až k denominální interpretaci, kdy je substantivum charakterizované nějakou osobní vlastností, která je pro něho typická. Ačkoli zpravidla převládá antepozice, setkáváme se u vlastního jména také s postpozicí. Přídavné jméno v postpozici plní tedy spíše distinktivní až restriktivní funkci a konkrétně danou osobu nějak přibližuje. Nejčastějším případem postpozice adjektiva je typ syntagmatu, který se skládá z vlastního jména, určitého členu a adjektiva v postpozici (*Pablo el grande; Marie la jolie*). Velmi často lze adjektivum nahradit vedlejší větou přívlastkovou.

Přestože je vlastní jméno nejčastěji rozvíjeno „*épithète de nature*“ nejedná se o jediný typ syntagmatu.

3.1.2. A) Vlastní jméno + adjektivum v určitém nominálním syntagmatu

Tento typ syntagmatu je pro vlastní jména velmi častý. Na rozdíl od ostatních případů, kdy pozice adjektiva je určena zejména dle záměru mluvčího a vyjádření vztahu, který k danému substantivu má, v tomto případě pozice vytváří dvě různé interpretace významu. Spojení *la Roma antigua; la Rome antique* nám tedy jasně implikuje antonymum k syntagmatu *la Roma moderna; la Rome moderne*. Naopak v případě antepozice *la antigua Roma; l'antique Rome* mluvíme o městu, které přestalo existovat společně s Antikou, jak si můžeme všimnout u příkladu č. 7

(7) *El estudiante de la historia fue fascinado por la Antigua Roma. (7a) L'étudiante de l'histoire a été fasciné par l'antique Rome.*

3.1.2. B) Vlastní jméno + adjektivum v neurčitém nominálním syntagmatu

Pozice adjektiva v neurčitém nominálním syntagmatu nevytváří rozdílné interpretace významu jako v případě určitého syntagmatu. Pokud se ale podíváme na antepozici adjektiva, zdá se, že nám umožňuje denominativní interpretaci daného přídavného jména, která v postpozici není možná. Pro ukázkou si můžeme vypůjčit příklad z knihy M. Noailly (1999), který dává do kontrastu dva příklady „*Une mystérieuse Odile a Une Odile mystérieuse*“ V prvním příkladu se jedná o záhadnou dívku se jménem Odile, kdy je její hlavní vlastností to, že je záhadná a až druhotnou informací je její jméno. Druhý příklad nám naopak představuje dívku jménem Odile, které se odlišuje od ostatních dívek se stejným jménem tím, že je záhadná, ale pro adresáta je tato skutečnost až jako druhotná, nejdůležitější její jméno.

3.1.3. Postavení rozvitého přívlastku

Nyní se zaměříme na postavení přívlastku rozvitého v celém nominálním syntagmatu. Ať už několik souřadně propojených přívlastků, či připojením přívlastkové či předmětové vedlejší věty na nominální syntagma, všechny tyto faktory mohou zásadně ovlivnit postavení přívlastku.

Hlavním rysem této problematiky, je snaha o rovnováhu a rozložení rozvíjejících výrazů okolo rozvíjeného substantiva. Pokud substantivum rozvíjíme elementy, které neumožňují jiné postavení než postpozici, adjektivum bude spíše v anteponovaném postavení, jak nám ukazuje příklad (8):

(8) *No entendía estas comunes prácticas de la vida cristiana. (8a) Je ne comprenais pas ces communes pratiques de la vie chrétienne.*

Přes tendenci adjektiv k antepozici se ale můžeme setkat i s postpozicí adjektiva, kde se ale můžeme setkat s problémy z hlediska významu. Jedná-li se o substantivum rozvíjené vedlejší větou přívlastkovou je postavení zcela zřejmé, a to vždy nejbliže rozvíjenému podstatnému jménu. Je-li ale substantivum rozvíjeno další nominální skupinou, nejčastěji spojením předložky „de“ a jménem, postavení adjektiva nebude už tak zřejmé. Dle Noailly (1999) nerozhoduje ani tak o postavení adjektiva přítomnost rozvíjejícího podstatného jména pomocí přeložky, nýbrž jeho sémantický přínos. Pokud daný komplement přináší vlastnosti podobné

relačním adjektivům a blíže určuje dané substantivum, bude zpravidla stát co nejbližší danému podstatnému jménu.

Naopak kvalifikační adjektivum může stát jak bezprostředně za substantivem, tak i až za celým nominálním komplementem. Zde může docházet k nejasnosti, které podstatné jméno je vlastně rozvíjeno, ale obvykle tato neurčitost nepřináší velký sémantický rozpor a sdílené informaci porozumíme dle kontextu. Zejména ve francouzském jazyce nám také pomáhá shoda adjektiva s řídícím substantivem.

Dalším možným příkladem rozvitého přívlastku je dle české terminologie přívlastek několikanásobný, tedy jedno substantivum je rozvíjeno několika adjektivy. Zde nacházíme několik možností jak adjektiva umístit, ale obecně můžeme říci, že adjektiva si zachovávají své obvyklé postavení. Tedy relační adjektiva, jakožto vyjadřující typický příznak substantiva, stojí v postpozici, nejbližší podstatnému jménu. Naopak adjektiva vyjadřující řadovou číslovku stojí vždy před adjektivem, stejně jako v případě jen jednoho přídavného jména v nominálním komplementu. Co se týče kvalifikačních adjektiv vyjadřujících postoj či subjektivní charakteristiku mluvčího, zde je možné jak anteponované, tak postponované postavení, ale vždy, co nejdále od rozvíjeného substantiva, tedy na začátku či na konci nominálního syntagmatu.

Pozici adjektiva tedy ovlivňuje celá řada faktorů, které jsme charakterizovali v následující podkapitole.

3.2. Kritéria ovlivňující postavení přívlastku

Postavení adjektiva je ovlivňována řadou navzájem ovlivňujících se faktorů a velmi důležitý je také kontext. Přesto jsme se pokusili vytvořit souhrn základních faktorů, které ovlivňují pozici přídavného jména.

3.2.1. Fonetická kritéria

Za základní faktor z hlediska fonetiky můžeme považovat skutečnost, že o postavení adjektiva rozhoduje často jeho délka. Jednoslabičné adjektivum obvykle předchází víceslabičná podstatná jména. Z tohoto důvodu jsou nejčastěji anteponovaná adjektiva jsou právě ta jednoslabičná (*bueno; bon, grande; grand*) Zde musíme ale podotknout, že jde jen o faktor, který pozici adjektiva ovlivňuje, ale přímo neurčuje. Tento faktor je velmi

dominantní ve francouzském jazyce, ve španělštině patří spíše mezi ty méně výrazné. Tuto skutečnost přikládáme faktu, že ve španělštině jednoslabičné adjektivum není zcela běžné.

3.2.2. Morfologická kritéria

Odvozená přídavná jména jsou jednou z hlavních kategorií adjektiv vyskytujících se v postponovaném postavení. Jsou to tedy adjektiva odvozená z příčestí přítomných (*precedente; précédent*), verbální adjektiva (*cambiable; changeable*) a adjektiva relační (*presidencial/ présidentiel*). Relační adjektiva mohou být nahrazena vedlejší větou přívlastkovou a často vyjadřují národnost, náboženství, politickou příslušnost či technické termíny. Ne však každé relační adjektivum musí nutně stát v postponovaném postavení. Existují i taková relační adjektiva, jako například *exceptionnel/excepcional*, která se mohou vyskytovat také v antepozici, což je jedním ze základních ukazatelů právě novodobé tendence k antepozici. Na tento jev se zaměříme ve španělském i francouzském jazyce v našem dotazníkovém výzkumu.

3.2.3. Sémantická kritéria

Sémantická kritéria jsou pro postavení adjektiva velmi důležitá a obvykle hrají zásadní roli v jeho pozici. Adjektivum je zpravidla v antepozici, pokud se substantivem vytváří specifické pojmenování, jak vidíme na příkladu č. 9:

(9) *Esta es la nueva casa de mi hermano. (9a) C'est la nouvelle maison de mon frère.*

Postponované adjektivum si naopak zachovává svoji nezávislost a přináší určitou či odlišující vlastnost (*un libro rojo/francés/interesante; un livre rouge/français/intéressant*):

(10) *Podéis aconsejarme un libro interesante que os gustó. (10a) Vous pouvez me conseiller un livre intéressant que vous l'avez plu.*

3.2.4. Syntaktická kritéria

Pokud je adjektivum rozvíjeno dalším komplementem, je u něj nezbytná postpozice, což můžeme považovat za základní syntaktické pravidlo rozhodující o postavení přídavného jména, viz příklad (11):

(11) *El protagonista será mañana en una larga entrevista. - *El protagonista será mañana en una larga de dos horas entrevista.*

(11a) *Le protagoniste se participera à un long entretien. - *Le protagoniste se participera à un long de deux heures entretien.*

Jestliže je adjektivum rozvíjeno měrovými adverbii, jako jsou *très, tellement/ muy, tanto* postpozice není nutná a dané adjektivum může stát před i za podstatným jménem. Je-li adjektivum rozvíjeno jinými syntagmatickými modifikátory jako jsou *absolument/ absolutamente, véritablement / verdaderamente* bude stát zpravidla až za podstatným jménem.

Tato kritéria můžeme považovat za základní faktory ovlivňující postavení adjektiva, avšak více než určující pravidla je považujeme za určité tendence, které se také navzájem ovlivňují. Dalším jevem, který může ovlivnit postavení přídavného jména je typ adjektiva nebo také substantiva. Čím více je dané adjektivum specifitější ze sémantického hlediska, tím spíše tedy dané adjektivum určuje a tím častěji se bude vyskytovat v postpozici. Z tohoto důvodu se obvykle národnostní adjektiva vyskytují v postpozici, právě pro jejich vysokou specifitnost. Pokud jsou adjektiva, pro něž je typická spíše postpozice, v anteponovaném postavení ztrácí svoji významovou specifitnost, naopak ale přinášejí různé efekty, jako subjektivnost daného výrazu, určité konotace či anaforické vyjádření.

4 Pozice španělského adjektiva

Ještě předtím než se zaměříme na postavení různých druhů adjektiv ve španělském jazyce, je důležité říci, že ve španělštině pro pozici přídavného jména není důležité či se jedná o holý či rozvítý přívlastek. Adjektiva, která mohou být rozvinuta měrovými adverbii, tedy adjektiva kvalifikační, se mohou ve větě nacházet, jak v antepozici, tak postpozici.

4.1. Postavení relačních adjektiv ve španělském jazyce

První skupinou adjektiv, které se budeme detailněji věnovat, jsou adjektiva relační. Ta zpravidla stojí ve větě v postpozici, ale vždy, co nejbližší za podstatným jménem v nominálním syntagmatu. Tato povinná blízkost vyplývá jak z morfologického vztahu mezi podstatným a přídavným jménem, ale také ze sémantického hlediska, kdy relační adjektivum substantivum přímo klasifikuje. Pokud se tedy setkáme s několikanásobným přívlastkem v postpozici, který je složen z relačních i kvalifikačních adjektiv, bude relační adjektivum stát přímo za substantivem. Relační adjektiva jsou tedy skupinou, která má ve španělštině jasné postavení a na výjimky narazíme jen zřídka, a to v literárních textech.

Další skupinou adjektiv, které mají opravdu pevné postavení a mohou se vyskytovat jen v postpozici, jsou dle české terminologie přídavná jména slovesná. Tato adjektiva vzhledem k jejich charakteristice obvykle vyjadřují změnu stavu a jejich syntaktická pozice je mezi modifikací a predikací, což neumožňuje jiné postavení než postpozici. Obtížnější skupinou adjektiv jsou ale ve španělštině ta kvalifikační, která si z hlediska pozice rozdělíme ještě na několik podskupin.

4.2. Postavení kvalifikačních adjektiv ve španělském jazyce

První podskupinou kvalifikačních adjektiv, na které se blíže zaměříme, jsou adjektiva hodnotící, jejichž „*adjetivos intensionales y circunstanciales*“ (Demonte: 1999) jsou jediná, která můžeme vidět ve spojení slovesného substantiva a relačního adjektiva. Přestože je u těchto adjektiv vhodnější antepozice, v tomto případě se obvykle vyskytují v postpozici, zejména v nominálním syntagmatu s neurčitým členem. Na druhé straně, pokud relační adjektivum rozvíjí substantivum rozvíjející předmět či materiální substanci může být dále rozvíjeno jakýmkoli typem kvalifikačních adjektiv a ty mohou být v anteponovaném i postponovaném postavení.

Co se týče samotných kvalifikačních adjektiv, ať jsou v holém či rozvitém přívlastku jsou pravidla postavení poněkud odlišná a jen těžko budeme hledat jasná pravidla. Obecně ale můžeme říci, že stejně jako adjektiva relační, tak i většina kvalifikačních adjektiv se ve španělské větě nachází spíše v postpozici. Navíc ve španělštině není možná antepozice několikanásobného přívlastku, pokud se nejedná o přívlastek několikanásobný, kdy je první z anteponovaných adjektiv přídavným jménem hodnotícím. Nominální syntagma „*El extraordinario famoso arquitecto*“ je tedy zcela dle pravidel moderní španělštiny. V tomto případě adjektivum *extraordinario* rozvíjí spíše adjektivum *famoso* než podstatné jméno, což vede přirozeně k antepozici adjektiva. Dalším důvodem je také skutečnost, že hodnotící kvalifikační adjektiva stojí obecně ve španělštině zpravidla v anteponovaném postavení oproti ostatním podtypům kvalifikačních adjektiv. Pokud se ale tato přídavná jména vyskytují v postponovaném postavení rozvitého přívlastku, stojí vždy až na konci nominálního syntagmatu, ze stejného důvodu proč ji mohou anteponovat. Kvalifikační adjektiva hodnotící rozvíjí nejenom dané substantivum, ale celé nominální syntagma. Ať už toto adjektivum stojí v jakémkoliv postavení, jeho význam zůstává oproti ostatním kvalifikačním adjektivům stejný, což můžeme považovat za další typickou vlastnost těchto přídavných jmen.

4.2.1. Kvalifikační adjektiva vyjadřující barvu

Další podskupinou kvalifikačních adjektiv jsou přídavná jména vyjadřující barvu, jejichž intersektivní charakter způsobuje, že jejich klasickým postavením je postpozice. S dalším odůvodněním této pozice přišel také Fernándet Ramírez (1951) dle Demonte (1999: 3/187) „*destaca esta singularidad de los adjetivos de color, que relaciona con su naturaleza próxima a los sustantivos, concretamente, con la capacidad de los sustantivos para yuxtaponerse como adjuntos a otros sustantivos*⁴“. Pokud se adjektivum vyjadřující barvu nachází v antepozici, jedná se spíše o zdůraznění pomocí předsunutí adjektiva a setkáváme se s ním v literatuře pro získání určitého efektu. Ve většině případů má adjektivum vyjadřující barvu distinktivní charakter, tudíž je postaveno za substantivem (*ojos azules, yeux bleus*). V případě, že se adjektivum nachází v antepozici, jedná se o afektivní užití (Blinkenberg, 1933 : 114) a adjektiva jsou užitá zpravidla v přeneseném významu, jak nám ukazuje příklad (12) :

---

⁴ „*Fernándet Ramírez zdůrazňuje jedinečnost adjektiv vyjadřujících barvu, která jsou svou charakteristikou blízko substantívům, zejména schopností spojovat se mezi sebou, stejně jako se spolu spojují substantiva.*“

(12) *La negra melancolía eleva a nosotros un temor vago.* (12a) *La noire mélancolie élève en nous une crainte vague.*

Přestože se jedná o užití v přeneseném významu, lze adjektivum umístit do postpozice, aniž by se změnil význam nominálního syntagmatu.

4.2.2. Kvalifikační adjektiva vyjadřují věk či časovou linii

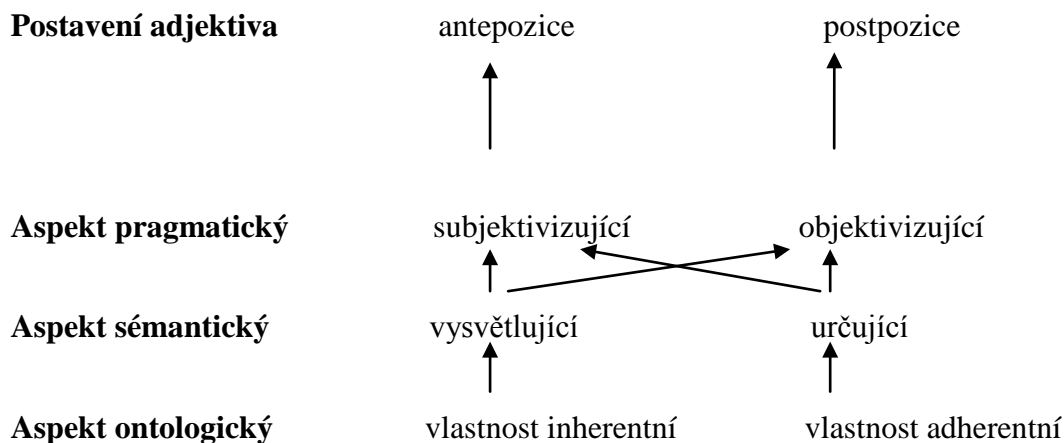
Zajímavou skupinou z hlediska postavení jsou kvalifikační adjektiva vyjadřující věk či stáří. Tato přídavná jména obvykle přináší časovou hodnotu trvání či vytvářejí časový úsek vzhledem k mluvenému momentu, zpravidla ale nepopisují daná substantiva dle chronologie. Pokud ale tento druh adjektiva stojí v antepozici, umožňuje mluvčímu hodnotit dané podstatné jméno z jeho subjektivního hlediska a ne z objektivního hlediska času. Setkáváme se tedy s významově odlišnými dvojicemi, jako jsou například: *un viejo amigo – un amigo viejo, una nueva casa – una casa nueva*:

(13) *Busco a un viejo amigo de mi tío.* (13a) *Je cherche un vieil ami de mon oncle.*

Podobně významové dvojice můžeme nalézt také u kvalifikačních adjektiv vyjadřující rozměr či tvar, které se také významově liší dle jejich postavení *un gran amigo – un amigo grande*. Adjektivum *grande* v postponovaném postavení opravdu charakterizuje substantivum z hlediska rozměru, naopak v antepozici je toto vyjádření oslabeno a interpretujeme toto přídavné jméno z hlediska významu.

Obecně tedy můžeme říci, že adjektivní přívlastky v postpozici plní funkci specifikující a anteponované přívlastky plní funkci explikativní. Specifikující funkce adjektiva spočívá v tom, že vlastnost pojmenovaná přídavným jménem je brána jako adherentní, tedy že adjektivum svým významem doplňuje význam substantiva. Naopak funkce explikativní znamená, že vlastnost vyjadřovaná adjektivem je brána jako inherentní, tedy jako rys, který je už implikován v samotném podstatném jménu. Jak už jsme si v této práci ukázali, postavení adjektiva je podřízeno mnoha faktorům a toto jednoduché vysvětlení nám vždy nepomůže. Následující schéma zobrazuje faktory, které mají vliv na postavení adjektiva a také případné sémantické důsledky tohoto postavení.

Obrázek č. 1 Funkce anteponovaného a postponovaného přívlastku (Zavadil, Čermák, 2010 : 445)

Důležitým aspektem je tedy zda jde o vlastnost pojímanou či stylizovanou jako inherentní nebo adherentní, jak demonstrujeme na následujících příkladech:

(14) *Los jardines eran abrumados por la blanca nieve.*

(15) *Las calles están llenas de una nieve sucia.*

V prvním případě se jedná o vlastnost inherentní, která je už zahrnuta v samotném významu slova. Sníh je bílý v jakémkoli případě, a těžko bychom adjektivum nahradili za jiné. Naopak v druhém případě se jedná o vlastnost adherentní, přídavné jméno zde dané substantivum determinuje a bez problému bychom ho mohli nahradit jiným adjektivem

Na závěr této kapitoly jsme si připravili tabulku vybraných přídavných jmen, která mění dle svého postavení také význam. Některá adjektiva jsme již zmiňovali v předchozích kapitolách, některá přidáváme jako nová, neboť se domníváme, že mohou činit problémy v porozumění či správném vyjádření. Pokud se ale zaměříme na obrázek výše, uvidíme, že význam adjektiv dle pozice opravdu vychází z uvedeného schématu.

Tabulka č. 5 Španělská adjektiva měnící význam dle pozice

Adjektivum	Antepozice		Postpozice	
	Antiguo	Un antiguo profesor	Bývalý profesor	La casa antigua
Cierto	Una cierta noticia	Jistá (nějaká) zpráva	Una noticia cierta	Jistá (zaručená) zpráva
Grande	Un gran escritor	Velký (slavný) spisovatel	Un coche grande	Velké (obrovské) auto
Medio	Medio melón	Půlka melounu	Un salario medio	Průměrná mzda
Mismo	La misma pregunta	Stejná (táž) otázka	Yo mismo Eso mismo	Já sám (osobně) Právě to
Nuevo	Mi nuevo móvil	Můj nový (další) mobil	Un libro nuevo	Nová (právě vyšlá) kniha
Pobre	Esa pobre mujer	Ta ubohá žena	Un pobre pueblo	Chudá vesnice
viejo	Un viejo amigo	Starý (dlouholetý) přítel	Esos viejos pantalones	Ty staré kalhoty

5 Pozice francouzského přívlastku

Stejně tako jako ve španělském jazyce i ve francouzštině je přívlastek nejbližším rozvíjejícím větným členem podstatného jména. Toto nominální spojení nemůže být rozděleno dalším nominálním komplementem či vedlejší větou. Pokud se ve větě setkáváme s rozvitým přívlastkem, pravidla postavení ve francouzštině jsou následující.

Když několik adjektiv nezávisle na sobě rozvíjí jedno substantivum, vytváří, tzn. přívlastek několikanásobný, kdy jsou adjektiva koordinačně spojena spojkami či jsou oddělena čárkami a obvykle si daná adjektiva zachovávají své běžné postavení. Jak už jsme se zmiňovali v předchozí kapitole, pokud je adjektivum rozvíjeno relačním i kvalifikačním adjektivem zároveň, relační adjektivum stojí vždy, co nejbližše danému substantivu a až za ním adjektivum kvalifikační.

Co se týče pozice holého přívlastku, přestože se v této práci zabýváme tendencí k antepozici, postpozice je ještě stále dominantní pozicí adjektiva ve francouzském jazyce. Dle posledních výzkumů Riegel, Rioul, Pellat (2009) uvádí, že každé třetí adjektivum se nachází v antepozici z různých důvodů, fonetických, morfologických, sémantických či syntaktických. Obecně můžeme francouzská adjektiva rozdělit do několika podskupin z hlediska jejich pozice v nominálním syntagmatu: adjektiva se stálou pozicí, buď před nebo za podstatným jménem, či adjektiva s pozicí volnou, která mohou stát jak v antepozici, tak v postpozici a záleží na dalších faktorech, které rozhodují o jejich umístění.

5.1. Adjektiva se stálou pozicí v nominálním syntagmatu

Tato adjektiva se řídí přesnými pravidly pro svoje postavení a jen zřídka kdy se s nimi setkáváme v opačném postavení. Pokud tento jev nastane, jedná se většinou o literární text, kdy je pozice přizpůsobena obsahu. První kategorií, na kterou se blíže zaměříme, jsou adjektiva vyskytující se zpravidla v postpozici.

5.1.1. Adjektiva se stálou postpozicí

První skupinou vždy postponovaných adjektiv jsou přídavná jména relační. Tato adjektiva obvykle vyjadřují objektivně existující vlastnost daného substantiva a navíc jsou zpravidla víceslabičná, což vede právě k jejich obvyklé postpozici. Dalším typem zpravidla postponovaných adjektiv jsou stejně jako ve španělštině kvalitativní adjektiva vyjadřující barvu či tvar. Díky jejich intersektivnímu charakteru, tedy vyjadřování objektivní vlastnosti

podstatného jména, která je velmi často pozorovatelná či předpokladatelná pro daný výraz, jsou tato adjektiva obvykle v postpozici. Opakem tohoto postavení mohou být ustálené výrazy jako například *Blanche Neige*, kdy adjektivum vyjadřuje naopak vlastnost inherentní, v tomto případě se dokonce jedná o metaforické označení osoby, jak nám ukazuje příklad (16):

(16) *J'adore le conte de Blanche Neige et les Sept Nains.*

Následující kategorií adjektiv jsou přídavná jména, která jsou rozvíjena dalším komplementem, nejčastěji přívlastkem neshodným, dle české terminologie. Jedná se obvykle o jedno či dvojslabičná adjektiva, která bez daného komplementu stojí obvykle před podstatným jménem, ale pokud jsou dále rozvíjena, je pro ně typická spíše postpozice. Tato adjektiva mohou být rozvíjena přívlastkem neshodným (*un bon pneu/ un pneu bon à jeter, *un bon à jeter pneu*), mohou být součástí komparativní konstrukce (*un plus grand apartment, un appartement plus grand que le nôtre*) nebo mohou být dále rozvíjena měrovými adverbii (*un long développement, un développement extrêmement long*). Poslední skupinou adjektiv s pevnou postpozicí jsou přídavná jména slovesná či přičestí minulé (*une adresse inconnue, *une inconnue adresse*).

5.1.2. Adjektiva se stálou antepozicí

První skupinou vždy anteponovaných adjektiv jsou číslovky řadové, včetně výrazů *pénultième* a *antépénultième*:

(17) *Dans le mot tempête, la pénultième syllabe est longue.*

Další typem adjektiv, pro něž je typická antepozice, jsou přídavná jména velmi často užívaná, vyjadřující nepřesnou míru přisuzované vlastnosti a zároveň jsou velmi krátká, obvykle jedno či dvojslabičná, jako například *grand, petit, bon* nebo *long*. Pro tato adjektiva je tedy typické postavení před rozvíjeným substantivem, ale mohou se vyskytovat i za ním, zejména pokud jsou koordinačně spojeny s přídavnými jmény zpravidla postponovanými (*un long voyage, un voyage long et fatigant*).

Obecně můžeme říci, že před substantivem stojí obvykle adjektivum vyjadřující vlastnost, kterou mluvčí přisuzuje danému předmětu více méně subjektivně. Často jsou tedy v antepozici právě adjektiva citově zbarvená, která nám vytváří sémantické dvojice dle postavení adjektiva. Spojení *un énorme mangeur/ un mangeur énorme* není sémanticky stejné, pokud je dané adjektivum v postpozici, vyjadřuje objektivní vlastnost, tedy že daný jedlík je enormní vzhledem ke své velikosti, naopak toto adjektivum v antepozici popisuje, že

daná osoba jí opravdu hodně nezávisle na jejím fyzickém vzhledu. Poslední skupinou typicky anteponovaným adjektiv jsou „*épithètes de nature*“, která vyjadřují tradiční vlastnosti, které u daných podstatných jmen předpokládáme, viz příklad (18), (*la blanche neige, les vertes prairies*):

(18) *J'adore les vertes prairies britanniques.*

5.2. Adjektiva s volným postavením

Přídavná jména, která se mohou v nominálním syntagmatu nacházet před i za podstatným jménem, můžeme dále rozdělit na dvě kategorie, ta co nezávisle na postavení vyjadřují jednu vlastnost daného substantiva a naopak ta adjektiva, jejichž význam se mění právě dle daného postavení v nominálním syntagmatu.

5.2.1. Adjektiva se stálým významem v antepozici i postpozici

Pro tato adjektiva je obvyklé postponované postavení, pokud vyjadřují svůj typický deskriptivní charakter. Anteponované postavení, ve kterém se tato adjektiva také vyskytují, umožňuje svému mluvčímu vyjádřit subjektivní či hodnotící postoj. Jsou to například adjektiva jako *merveilleux, admirable, či horrible*. Ať se tedy tato adjektiva nacházejí v antepozici či postpozici přinášejí stejnou sémantickou informaci a antepozici pouze umožňuje vyjádření určité subjektivity či zdůraznění významu. Proto jedním z nejčastějších stylů, kde se setkáváme s těmito přídavnými jmény v antepozici, je styl publicistický.

5.2.2. Adjektiva s dvojí interpretací

Tato adjektiva, jak je zřejmé z názvu této podkapitoly, se liší svým sémantickým významem dle jejich postavení. Jestliže jsou tato adjektiva v postponovaném postavení, charakterizují jen referenta nominální skupiny a jeho přímo určenou vlastnost (*un chasseur rude*). Toto spojení lze zpravidla přetransformovat na větu přívlastkovou (*un chasseur qui est rude*) či přívlastňovací konstrukci (*la rudesse du chasseur*). V anteponovaném postavení tato adjektiva určují pojmový obsah komplexní vlastnosti daného substantiva. Velmi často také fungují jako intenzifikátory významu, který dané podstatné jméno vyjadřuje. „Un rude chasseur“ je tedy lovec v pravém slova smyslu a dané adjektivum jen doplňuje význam podstatného jména, u kterého danou vlastnost již předem očekáváme, jedná se tedy o vlastnost inherentní. Adjektivum v antepozici také jasně vymezuje denominaci mezi jménem a referentem, ve spojení „*un ancien boxeur*“ nebo „*mon futur gendre*“ adjektivum charakterizuje časový úsek vzhledem k mluvčímu, tudíž z objektivního hlediska mohou být tato spojení nepravdivá. Díky tomuto jevu a rozdílnosti podstatných jmen, které jsou těmito adjektivy rozvíjena, se setkáváme se sémantickými dvojicemi dle postavení právě přídavného jména, jak vidíme na následujících příkladech:

(19) *C'est ma chère personne que j'adore.*

(20) *Je ne veux pas acheter cette maison trop chère.*

Ta nejčastější spojení uvádíme v následující tabulce.

Tabulka č. 6 – Francouzská adjektiva měnící význam dle pozice

Adjektivum	Antepozice		Postpozice	
Ancien	L'ancien professeur	Bývalý profesor	Une maison ancienne	Starobylý dům
Brave	Un brave homme	Hodný (poctivý) člověk	Un soldat brave	Statečný (udatný) voják
Grand	Un grand écrivain	Velký (slavný) spisovatel	Une voiture grande	Velké auto
Certain	Une certaine nouvelle	Nějaká (jakási) zpráva	Un succès certain	Jistý (zaručený) úspěch
Cher	Mes chers amis	Drazí (milí) přátelé	Une voiture chère	Drahé auto (cenově)
Dernier	La dernière année	Poslední rok	L'année dernière	Minulý (loňský) rok
Pauvre	Une pauvre femme	Ta ubohá žena (chudák)	Une femme pauvre	Chudá (nemajetná) žena
Propre	Sa propre mère	Jeho vlastní matka	Une chemise propre	Čistá košile

Jak jsme si mohli všimnout v tabulkách španělských a francouzských sloves měnících význam dle postavení, určitá adjektiva se vyskytují v obou jazycích, některá ale naopak jen v jednom. Nyní se zaměříme na vývoj postavení adjektiv, na různé pohledy dle určitých gramatik a na aktuální trend.

6 Vývojové tendence

Problematikou postavení přídavného jména se zabývali lingvisté už od 16. století. V první polovině 20. století se gramatikové snažili shromáždit veškeré faktory ovlivňující postavení adjektiva. Většina z nich (Clédat, Damourette & Pichon) přicházela se sémantickým vysvětlením (Nolke, 1996), s velmi zajímavým shrnutím podstavení adjektiv ze sémantického hlediska přišel dánský lingvista Andreas Blinkenberg „*Plus le sens de l'adjectif antéposé se rapproche des sens de bon-mauvais, grand-petit (qualité, nombre, degré), plus ordinaire et partant plus naturelle sera l'antéposition ; plus le sens de l'adjectif s'écarte de ce sens, plus exceptionnelle sera l'antéposition, et plus grand, mais plus risqué aussi, sera l'effet stylistique*⁵“ (Blinkenberg, 1933: 100-101). Tato myšlenka je pro postavení adjektiva zásadní, ale významové hledisko není jediné, které toto postavení ovlivňuje.

Přestože se tato práce zabývá problematikou pozice adjektiva čistě ze synchronního hlediska, rozhodli jsme se věnovat několik slov historickému vývoji postavení přídavného jména. Co se týče staré francouzštiny, která byla ovlivněna latinou či germánskými jazyky, je pro ni typická antepozice adjektiva a to až z 80 % (Noailly: 1999). Už od šestnáctého století se začíná francouzština přiklánět k postpozici a to hlavně z důvodu vzniku tzn. učených přídavných jmen, která se užívají zejména v postpozici. Dalším důvodem je také snaha renesančních básníků se vymanit z vlivu latiny, pro kterou je typická právě antepozice adjektiv.

První pravidla pro užití adjektiva se objevují právě v období renesance, z počátku se jedná pouze o jednotlivá pravidla pro určitá adjektiva, později gramatici přicházejí s obecnějšími a systémovějšími pravidly. Pravidla, která se snaží obsáhnout použití přídavných jmen, se začínají uplatňovat od osmnáctého století. Adjektiva tak dělíme dle čtyř základních kritérií, která také ovlivňují jejich pozici a to na kritéria sémantická, eufonická, syntaktická a stylistická. Dle gramatik 20. až 21. století, je pro francouzštinu typická postpozice a je uplatňována až ve dvou třetinách případů, v technické literatuře můžeme hovořit dokonce až o 90 %. Antepozice je tedy pro francouzštinu příznaková, ač v posledních letech sledujeme čím dál tím větší tendenci právě k antepozici u francouzských, ale i španělských adjektiv.

---

⁵ „Čím více se význam adjektiva přibližuje charakteru dobrý-špatný, velký- malý (vlastnost, počet, stupeň), tím spíše bude antepozici adjektiva přirozenější a obvyklejší : naopak čím více se adjektivum odlišuje od toho významu, tím bude antepozice výjimečnější, ale její stylistický význam bude větší.“

Právě na rozsah této tendence ve francouzštině a španělštině se zaměříme v našem dotazníkovém a korpusovém výzkum.

6.1. Lingvistické teorie a jejich pohled na postavení adjektiva

V druhé polovině 20. století lingvisté pomalu opouštějí sémantický pohled na danou problematiku a snaží se přijít s uceleným pohledem vysvětlující postavení adjektiva dle více faktorů. Nyní se zaměříme na hlavní lingvistické proudy a jejich pohled na postavení adjektiva.

6.1.1. Strukturalismus

Prvním strukturalistou, který se zabýval pozicí adjektiv, je Harald Weinrich. Ten ve svém článku v roce 1966 (Nolke, 1996) přišel s myšlenkou, že antepozice je záležitostí morfému, zatímco postpozice je vyhrazena lexému. Na základě tohoto principu pak můžeme říci, že anteponované adjektivum plní funkci morfému, kdežto postponované adjektivum plní funkci lexému. Tato myšlenka je velice zajímavá, avšak nevysvětluje veškeré faktory ovlivňující pozici přídavného jména. Můžeme ji ale považovat jako základní teorii pro teorii fokalizace (Nolke, 1999), které se budeme věnovat později.

Dalším strukturalistou, který se snažil objasnit problém pozice adjektiva je Erwin Reiner. Erwin Reiner vychází z předpokladu, že pozice adjektiva je ovlivněna zejména stylistickými faktory, tedy že antepozice vyjadřuje subjektivní názor mluvčího, naopak postpozice odpovídá objektivnímu vyjádření. Tato myšlenka je pro postavení adjektiva zásadní a vychází z nich řada dalších lingvistů. Další důležitou myšlenkou, se kterou E. Reiner přišel, je vztah mezi substantivem a adjektivem, tedy že o pozici adjektiva rozhoduje celé nominální syntagma.

Linda Waugh inspirována Jakobsonovým strukturalismem přišla s jednotnou teorií, která nám objasňuje rovnou několik faktorů. Dle L. Waugh (Nolke, 1999), je konkrétní význam adjektiva dán dvěma faktory, první je jeho vnitřní význam a druhý výpovědní hodnota dané pozice. Antepozice je tedy pozicí příznakovou oproti nepříznačové postpozici a přináší deiktickou informaci. Toto tvrzení L. Waugh demonstruje na sémantických dvojicích jako *un veil ami/ un ami vieux* (dlouholetý přítel/ starý přítel-věkem).

Strukturalista Bjorn Larsson se zaměřil jen na „adjectifs valorisants“, která se nejčastěji vyskytují v obou pozicích. Na těchto přídavných jménech B. Larsson představuje svou hypotézu, kterou dále rozvíjí pro všechna adjektiva. Dle Larssona čím větší významový

rozsah adjektivum má, tím spíše se bude vyskytovat v antepozici. Tento fakt jistě v postavení přídavných jmen hraje roli, těžko ho ale můžeme považovat za rozhodující faktor.

6.1.2. Funkcionalismus

Pozicí adjektiva se zabýval italský funkcionalista Sciaroni, který na tento jev pohlížel dle komunikačních cílů. Na základě jeho myšlenky o generalizaci významu vysvětluje i pozici adjektiva. Pokud adjektivum generalizuje význam adjektiva, typická pro něj bude postpozice, pokud adjektivum naopak substantivum blíže určuje, bude se nacházet v antepozici. Tato teorie platí zejména v italském jazyce, ale i v ostatních románských jazycích má své zastoupení.

6.1.3. Kognitivní lingvistika

Nicole Delbecque (1990) je hlavní zástupkyní kognitivní lingvistiky, která se věnovala problematice postavení adjektiva ve francouzském a španělském jazyce. Ve svém článku poukazuje na jednoduché kognitivní principy, které vysvětlují různé postavení adjektiv. N. Delbecque využívá termínů „*fond*“ a „*figure*“, kdy anteponované adjektivum představuje „*fond*“, tedy nějaký pevný bod, základ nominálního syntagmatu. Postponované adjektivu přejímá „*figure*“, tedy spíše přináší určitou vlastnost substantiva, které je základem pro dané nominální syntagma. N. Delbecque přichází se zajímavým pohledem a její článek obsahuje mnoho příkladu v obou jazycích, nevysvětluje nám ale sémantické opozice adjektiv.

Jak jsme si mohli všimnout, přestože každý lingvistický směr vysvětluje pozici adjektiva z jiného úhlu, každý přišel s více či méně zásadní myšlenkou. Vidíme tedy, že pozice adjektiva je ovlivněna celou řadou faktorů, nezáleží jen na nominálním syntagmatu, ale také na celém kontextu dané výpovědi.

S velmi důležitou teorií zabývající se pozicí adjektiva přišel dánský lingvista Henning Nølle (1996). Teorie fokalizace zahrnuje různé faktory ovlivňující postavení přídavného jména a přináší ucelený pohled na tuto problematiku.

6.2. Teorie fokalizace

Fokalizace, nebo-li zdůraznění výpovědi, je tvořena třemi základními, nezávislými vlastnostmi. První z nich je syntagmatická, kdy základ výpovědi („foyer“) je ovlivněn lineárním členěním textu. Další vlastností je paradigmatický aspekt, kdy základ výpovědi je určen elementy daného paradigmatu a mluvčí se s nimi musí řídit. Posledním aspektem je úmysl či záměr výpovědi, který je velmi důležitým faktorem právě při rozhodování o pozici adjektiva. Na základě těchto vlastností můžeme tedy rozlišit, tzn., „foyer simple“ a „foyer spécialisé“, které můžeme demonstrovat na následujícím příkladu, ve kterém můžeme vidět, že v první větě je samotné podstatného jméno, v následující je ale již rozvíto přídavným jménem:

(21) *Paul s'est promené dans la forêt.* (foyer simple).

(22) *Même la robe blanche est belle* (foyer spécialisé).

Samotný proces fokalizace je dále ovlivněn prozodickými, syntaktickými a sémantickými faktory, které se přímo promítají v dané výpovědi a tudíž jsou jedním z vysvětlujících faktorů větného slovosledu (Nolke, 1996).

6.2.1. Fokalizace uvnitř nominálního syntagmatu

I fokalizace uvnitř nominálního syntagmatu může mít vliv na postavení adjektiva. Nejdříve je ale potřeba vysvětlit si rozdíl mezi hlavní („majeure“) a vedlejší („mineure“) fokalizací. Hlavní fokalizace se týká celé větné výpovědi, naopak každá rytmická skupina je ovlivňovaná fokalizací vedlejší a právě tyto dva typy fokalizace se v konečném výsledku podílí na větném slovosledu. Fokalizace se tedy projevuje střídáním melodií, které fungují jako ohraničení rytmických skupin. „*Sémantiquement, la focalisation, mineure ou majeure, consiste dans une présentation du foyer comme étant le résultat d'un choix fait à l'intérieur d'un paradigme*“⁶ (Nolke, 1996 : 47). Můžeme tedy říci, že specifické sémy, tedy nosiči základního významu výpovědi, jsou zdůrazněny, zatímco specifické sémy mimo základní části výpovědi jsou oslabeny. Jinak řečeno, fokalizovaný lexém stále obsahuje svůj plný význam, naopak nefokalizovaný lexém ztrácí svou sémantickou hodnotu. Toto tvrzení je tedy zásadní pro postavení adjektiva. Pokud vycházíme z předpokladu, že v každém nominálním syntagmatu

---

⁶ „*Ze sémantického hlediska fokalizace ať hlavní či vedlejší spočívá v prezentaci ohniska vzhledem k celému paradigmatu.*“

dochází k vedlejší fokalizaci a tedy i k prozodickému zdůraznění jeho konečné části, narážíme na dvě základní pravidla ovlivňující pozici adjektiva (Nolke, 1996). Anteponované adjektivum nikdy samo nevytváří, tzn. „foyer“, tedy nějaký základ výpovědi, proto obvykle fokalizaci nepodléhá a tím ztrácí svůj významový obsah. Naopak postponované adjektivum je vždy fokalizované, ať samo či s rozvíjeným substantivem, tudíž si vždy zachová svůj významový obsah.

Teorie fokalizace se zdá být velmi užitečnou v problematice postavení adjektiva, otázkou zůstává, zda je schopna vysvětlit všechny syntaktické, sémantické a stylistické efekty typické pro dvojí postavení adjektiva. Dle autora jsou pro fokalizaci zásadní sémantické a formální faktory, které nejvíce ovlivňují právě pozici přídavného jména.

6.2.2. Sémantické faktory

Jak už jsme se zmínily v předchozí kapitole sémantický obsah anteponované adjektivum je zpravidla oslabený. Nejčastějším důvodem je právě defokalizace či fokalizace daného adjektiva spolu se substantivem ve snaze vytvořit jeden sémantický obsah. Tento efekt je právě typický pro tzn. „épithète de nature“ a metaforická vyjádření, jak vidíme na příkladu (23):

(23) *Je rêvais d'une brillante carrière.*

Specifické sémy slouží ke klasifikaci substantiv, tudíž ztráta či oslabení sémantického obsahu je v těchto vyjádřeních žádaná. Opačným případem je anteponované adjektivum se subjektivním či emocionálním vyjádřením. Zde se nejedná o problém fokalizace, protože právě emoce či subjektivitu není možné s její pomocí vyjádřit a jedná se o defokalizující antepozici:

(24) *J'ai plusieurs de tes délicieux livres.*

Dalším příkladem defokalizující antepozice může být anaforické vyjádření adjektiva, kdy právě užití anafory je hlavním důvodem pro antepozici adjektiva, viz příklad (25):

(25) *J'ai vu un enorme chien. Cet enorme chien buvait de l'eau de l'étang.*

Naopak fokalizované adjektivum v postpozici si zachovává svůj významový obsah, může získat rozlišující či kategorizující hodnotu a může také přinášet novou informaci.

6.2.3. Formální faktory

Jak už v této práci bylo zmíněno, postavení adjektiva je ovlivněno souhrnem několika různých faktorů, mezi které patří i faktory formální. Touto problematikou se zabýval zejména švédský lingvista Mats Forsgren (Nolke, 1966), který formální faktory vysvětloval jako výsledek různých sémantických omezení navzájem se ovlivňujících elementů nominálního syntagmatu. Formální faktory jsou sice pro pozici adjektiva důležité, stále ale podléhají danému kontextu, proto je lepší mluvit spíše o formálních tendencích. Zaměříme se tedy na ty nejdůležitější tendence. Jedním z hlavních faktorů je užití členu. Pro nominální syntagmata uvedená určitým členem je častější antepozice oproti syntagmatům se členem neurčitým. Pokud ale vycházíme ze základní funkce neurčitého členu prezentovat daný element jako nový, můžeme říci, že právě pro tento typ syntagmatu je obvyklá tendence k fokalizaci adjektiva, které je obvykle nositelem nové informace.

Dalším důležitým aspektem je váha tedy délka substantiva ale také i adjektiva. Můžeme tak říci, že těžší a tím také delší element bude obsahovat více specifických sémů a tím spíše bude fokalizován. Velmi zajímavá je také skutečnost, že fokalizace v tom případě vysvětluje další formální pravidlo, a to nutnost postpozice adjektiv, která jsou rozvíjena dalším komplementem, jak ukazuje příklad (26):

(26)* *Vous avez mené une favorable politique aux milieux financiers.*

Velmi důležitým a významným aspektem teorie fokalizace je, že systematicky zahrnuje jak zvláštnosti jazyka, tak i systém řeči. Fokalizace je tedy vymezena jazykovými pravidly, ale manifestována je na základě řečových projevů. Přestože má mluvčí ohledně pozice adjektiva na výběr, musí se stále řídit lingvistickými pravidly. Naopak fenomény řeči jako jsou stylistické, rytmické či geografické rysy mohou hrát základní roli v rozhodování o pozici adjektiva.

Tato teorie byla vytvořena na zejména na základě francouzských přídavných jmen. Vzhledem k tomu, že fokalizace zahrnuje několik různých faktorů ovlivňujících pozici adjektiva, domníváme se, že je aplikovatelná i na španělský jazyk. Vzhledem k tomu, že se v praktické části práce věnujeme srovnání užití v obou jazycích, podrobné analýze fokalizace ve španělském jazyce jsme se nevěnovali.

Shrnutí teoretické části

V této práci se zabýváme postavením přídavného jména ve španělské a francouzském jazyce a jeho aktuální tendenci k antepozici. Předtím než se budeme věnovat dotazníkovému výzkum, rádi bychom shrnuli obecné vlastnosti adjektiv v anteponovaném postavení.

Přídavné jméno v antepozici vyjadřuje vlastnosti, které neoddělitelně patří k rozvíjenému substantivu, jsou tedy inherentní vzhledem k osobě či věci, kterou dané substantivum charakterizuje. Dobrým příkladem tohoto typu antepozice je vyjádření *verdes prados ; vertes prairies*, kde přídavné jméno charakterizuje vlastnost, kterou samo implikuje podstatné jméno. S tímto typem spojení se setkáváme zejména v literatuře právě pro jejich dekorativní charakter (Spitzová, 1977: 143). Tento typ antepozice můžeme považovat za generické užití, právě pro vyjádření inherentní vlastnosti substantiva. Velmi často jsou tato spojení dokonce lexikalizována, proto je nepovažujeme za zásadní pro postavení přídavných jmen, což nám ukazuje příklad (27):

(27) *Los niños escuchan el cuento de Blanca Nieve. (27a) Les enfants écoutent le conte de Blanche Neige.*

Obecně můžeme říci, že anteponovaná adjektiva zpravidla vyjadřují inherentní vlastnosti daných substantiv, typy syntagmat se ale liší. Prvním příkladem je generické užití, které jsme již výše zmínili. Dalším typem syntagmatu může být případ, kdy anteponované adjektivum nutně nevyjadřuje vlastnost, která neoddělitelně patří k danému substantivu, nýbrž vlastnost, která patří neoddělitelně k podstatnému jménu vzhledem ke kontextu. Tento typ inherentní vlastnosti můžeme pojmenovat jako kontextuální a setkáváme se s ním poměrně často, jak vidíme v příkladu č. 28:

(28) *Como se espera una tempestad anunciada por la lívida luz del relámpago.*

(28a) *Comme on attend une tempête annoncée par la livide lumière.*

Posledním a nejčastějším vysvětlením antepozice, je tzn. subjektivní antepozice (Spitzová, 1977). V tomto případě adjektivum nevyjadřuje inherentní vlastnosti vzhledem ke kontextu či z obecného hlediska, ale je to právě mluvčí, který danou vlastnost chápe jako inherentní. Subjektivní antepozice je tedy jedním ze stylistických prostředků a setkáváme se s ní zejména v literatuře, viz příklad (29):

(29) *El hielo formó aquella extraña flor de cinco hojas.*

(29a) *La glace a créé une excentrique fleur de cinq feuilles.*

Tato antepozice nezáleží jen na typu textu, ale také na druhu podstatného jména. S antepozicí se setkáváme nejčastěji v případech, kdy rozvíjí substantiva, které sama o sobě vyjadřují určitý typ subjektivity či emocionality. Z tohoto důvodu se jedná častěji o abstraktní substantiva, u kterých se s antepozicí setkáváme častěji. Na tento jev se zaměříme v následující části, v dotazníkovém a korpusovém výzkumu.

Základními rozdíly mezi antepozicí a postpozicí jsou tedy ve vyjádření vlastnosti adjektiva jako inherentní či adherentní. Přídavné jméno v antepozici můžeme považovat za vysvětlující, v postpozici jde o adjektivum spíše specifikující. Anteponované adjektivum má spíše subjektivní či emotivní charakter, postponované naopak vyjadřuje danou vlastnost z objektivního hlediska.

Praktická část

1 Korpusový výzkum

Praktickou část diplomové práce jsme rozdělili do dvou částí. Abychom získali, co možná nejobjektivnější výsledky, rozhodli jsme se o nejprve korpusový výzkum, který tvoří základ pro sestavení dotazníku, který poté tvoří druhou část praktické práce. Vzhledem k tomu, že tématem naší práce jsou vývojové tendence postavení adjektiva a za cíl naší práce je ověřit naši hypotézu, že tendence k antepozici je společná pro oba jazyky, vybrali jsme pro korpusový i dotazníkový výzkum speciální skupinu adjektiv, o kterých můžeme obecně říci, že je pro ně typická postpozice. Domníváme se, že právě na těchto přídavných jménech ukážeme aktuální trend, že i adjektiva obvykle postponovaná mají tendenci k antepozici. Jedná se o adjektiva relační, která mohou zároveň plnit funkci kvalifikačního adjektiva. Zároveň tato adjektiva mohou plnit hodnotící funkci a zároveň sama osobě obsahují emocionální hodnocení či tvrzení. Vzhledem k vyjádření inherentní a adherentní vlastnosti substantiv a zároveň teorii fokalizace si myslíme, že pokud už samotný význam adjektiv můžeme považovat za subjektivní či emocionální vyjádření, bude pro něj antepozice mnohem snadnější. V naší praktické části se zaměřujeme jen na samostatné adjektivum, nikoli na adjektiva souřadně spojená. Takto vybraná adjektiva jsme dále rozdělili do třech skupin podle jejich zakončení ve francouzském a španělském jazyce.

Na úvod praktické části jsme zařadili korpusový výzkum. Pro naši rešerši jsme zvolili korpus Intercorp 2015 pro francouzský i španělský jazyk, a to z několika důvodů. Intercorp je synchronní korpus s texty obvykle od roku 1950 a vzhledem k tomu, že se problematikou pozice adjektiva zabýváme ze synchronního hlediska, jsou tyto texty vhodné pro náš výzkum. Další výhodou je, že kromě základních beletristických textů, Intercorp také obsahuje i další typy textů, jako jsou například titulky či publicistické texty, tudíž se můžeme opravdu zaměřit na obecné tendence. Při našem korpusovém vyhledávání jsme se tedy rozhodli texty nerozlišovat, právě proto, abychom se přiblížili obecné tendenci postavení přídavného jména ve větě. Jediné použité kritérium byla originalita textu, zaměřili jsme se tedy jen na výskyty v původně francouzských a španělských textech.

Pro každý jazyk jsme vyhledávali 9 adjektiv ve francouzském jazyce – *exceptionnel, fraternel, sensationnel, autoritaire, ordinaire, spectaculaire, honorable, favorable* a *misérable*, a 9 korespondujících adjektiv ve španělském jazyce – *excepcional, fraternal, sensacional, autoritario, ordinario, espectacular, honorable, favorable* a *miserable*, u kterých jsme se zaměřili se na jejich postavení. Adjektiva končící příponou – *able* jsou latinského původu. Vzhledem k tomu, že jejich původ je stejný pro oba jazyky, zařadili jsme je do korpusové rešerše. Ostatní námi vybraná přídavná jména jsou odvozená od podstatných jmen, která v obou jazycích stále existují. Vzhledem k tomu, že jsme se rozhodli pro tuto práci analyzovat relační adjektiva, nevybrali jsme adjektiva slovesná, která zastupují z velké části přídavná jména končící příponou – *able*. Postavením přídavných jmen slovesných jsme se tedy v této rešerši nezabývali, přesto se domníváme, že by bylo velmi zajímavé se tomuto tématu věnovat v dalších pracích. U adjektiv postavených v antepozici jsme zkoumali další prvky a to syntaktickou funkci rozvíjeného substantiva, jeho druh a determinant uvozující celé nominální syntagma. Jak můžeme vidět, všechna adjektiva spolu korespondují v obou jazycích a shodují se ve druhu přípony kromě španělského adjektiva *espectacular*, které končím jiným sufixem než další dvě adjektiva v jeho skupině. Adjektivum *spectaculaire/espectacular* je ale pozičně natolik zajímavé, že jsme se ho přesto rozhodli do skupiny zařadit.

V níže uvedených tabulkách můžeme vidět počty výskytů a jejich rozlišení na antepozici a postpozici.

Tabulka č. 7 Postavení francouzských adjektiv dle Intercorp 2015

adjektivum	anteponice		postponice	
exceptionnel	12	12%	89	88%
fraternel	0	0%	21	100%
sensationnel	3	27%	8	73%
autoritaire	1	3%	39	98%
ordinaire	8	4%	173	96%
spectaculaire	3	12%	22	88%
honorable	21	34%	41	66%
favorable	1	1%	149	99%
misérable	49	40%	74	60%
celkový počet	98	14%	616	86%

Jak můžeme vidět v tabulce výše, v korpusu jsme našli 714 výskytů vybraných přídavných jmen, z nichž 98 bylo v anteponovaném postavení. Přídavné jméno *fraternel* se v korpusech vyskytovalo pouze v postpozici, ve španělském jazyce to tak, ale není, proto jsme se rozhodli toto adjektivum zachovat.

Tabulka č. 8. Postavení španělských adjektiv dle Intercorp 2015

adjektivum	anteponice		postponice	
excepcional	14	12%	100	88%
fraternal	3	21%	11	79%
sensacional	3	12%	22	88%
autoritario	2	3%	72	97%
ordinario	0	0%	111	100%
espectacular	14	19%	58	81%
honorable	25	29%	61	71%
favorable	7	6%	112	94%
miserable	80	26%	228	74%
celkový počet	148	16%	775	84%

Jak můžeme vidět výše, ve španělském korpusu jsme výskytů jednotlivých adjektiv našli oproti francouzštině více a to 923, z nichž 148 v anteponovaném postavení. Stejně tak, jako ve francouzském jazyce, i zde máme jedno přídavné jméno, které jsme v korpusu našli jen v postponovaném postavení, přesto jsme se ho rozhodli zachovat právě proto, abychom ukázali rozdíly mezi oběma jazyky. Pokud se zaměříme na adjektiva z hlediska přípony, v obou jazycích dominují adjektiva zakončená na –able, jakožto nejvíce se vyskytující v anteponici.

Pokud se podíváme na procentuální vyjádření, ve francouzském jazyce jsme našli 14% anteponovaných adjektiv, ve španělském jazyce to bylo 16% výskytů v anteponici z celkového množství. Prozatím si tedy můžeme říci, že naše hypotéza o společné tendenci k anteponici se ukazuje jako pravděpodobná. Navíc můžeme vidět, že ve španělském jazyce je tato tendence o něco vyšší, což dále uvidíme v dotazníkovém výzkumu. Co se týče korpusového výzkumu, s výskytů anteponovaných adjektiv jsme nadále pracovali. U každého adjektiva jsme se zaměřili na další faktory, které by mohly ovlivnit jeho postavení. Dále nás

zajímalo, jestli nějaký faktor bude natolik převládat, že ho budeme moci považovat jako zásadní při rozhodování o pozici adjektiva.

Jako první kritérium jsme si stanovili syntaktickou funkci rozvíjeného substantiva, kterou jsme rozdělili na podmět, předmět a komplement, do kterého jsme nejčastěji zahrnovali komplement vyjadřující agenta či dle české terminologie přívlastek neshodný rozvíjený zkoumaným adjektivem, jak vidíme na příkladech (30) a (31):

(30) Este crimen fue cometido por un honorable miembro de la comunidad. (30a) Ce crime a été commis par un honorable membre de la communauté.

(31) La obra de este excepcional escritor recibió el premio literario. (31a) L'oeuvre de cet exceptionnel écrivain a reçu le grand prix de littérature.

Vzhledem k tomu, že o pozici nerozhoduje jen samotné adjektivum, ale i podstatné jméno, rozhodli jsme se jako další kritérium zařadit právě druh substantiva, zda se jedná o konkrétní, které jsme dále rozdělili na životné či neživotné, či abstraktum. Domníváme se, že druh substantiva má velký vliv na pozici adjektiva, což bychom rádi ukázali jak na korpusovém, tak dotazníkovém výzkumu.

Posledním kritériem je druh determinantu celého nominálního syntagmatu, který můžeme vidět v níže uvedených tabulkách. Přestože se v problematice pozice adjektiva velmi často hovoří o fonetickém faktoru, my ho v našich tabulkách nezmiňujeme, a to z několika důvodů. Vzhledem k tomu, že jsme si pro naši praktickou část vybrali relační adjektiva, které jsou vždy více-slabičná, tudíž je pro ně z hlediska fonetiky dominantní postpozice, nemůžeme tendence k antepozici přičítat tomuto faktoru. Dalším důvodem bylo, že během procházení výskytů přídavných jmen v antepozici, jsme si uvědomili, že většina rozvíjených substantiv je víceslabičných, tudíž u nich fonetické hledisko nehraje zásadní roli. Do dotazníku jsme tedy toto hledisko nezahrnovali, vzhledem k omezenému rozsahu dotazníku. Bylo by však zajímavé srovnat pozici adjektiva na základě jednoslabičného a víceslabičného substantiva. Nakonec jsme se tedy rozhodli toto hledisko do analýzy nezahrnovat, a naopak se zaměřit na jiné faktory, které právě u těchto adjektiv hrají významnější roli a byly jasně znatelné již v korpusové rešerši.

Nyní se tedy podíváme na získané výsledky dle našeho korpusového výzkumu

Tabulka č. 9 Vyjádření zkoumaných faktorů u francouzských adjektiv v antepozici

adjektivum		exceptionnel	sensationnel	autoritaire	ordinaire	spectaculaire	honorable	favorable	misérable	celkový počet	
syntaktická funkce rozvíjeného substantiva	podmět	1	0	1	0	1	11	0	7	21	27,27%
	předmět	4	0	0	4	0	4	0	15	27	35,06%
	komplement	7	2	0	4	2	6	1	7	29	37,66%
druh substantiva	konkretum-živ.	1	0	0	1	1	15	0	5	23	24,47%
	konkretum- než.	0	0	0	2	2	2	0	14	20	21,28%
	abstraktum	11	3	1	5	0	4	1	26	51	54,26%
determinant NS	určitý člen	0	1	1	3	0	12	0	10	27	30,34%
	neurčitý člen	4	1	0	3	0	3	1	5	17	19,10%
	posesivum	3	1	0	1	1	2	0	7	15	16,85%
	demonstrativum	2	0	0	0	2	1	0	9	14	15,73%
	bez determinantu	3	0	0	1	0	3	0	9	16	17,98%

Při analýze výskytů jsme se tedy zaměřili na tři základní faktory, které podle nás nejvíce ovlivňují postavení přídavného jména. Jako první jsme se zaměřili na syntaktickou funkci rozvíjejícího adjektiva, kterou jsme si dále rozdělili na podmět, předmět a komplement, kam jsme zařadili jak příslovečná určení, tak také dle české terminologie přívlastek neshodný či komplement vyjadřující agenta. Jak můžeme vidět v tabulce, anteponované adjektivum se nejčastěji vyskytovalo spolu s komplementem a to v téměř 38 %. Nejčastěji se zde jednalo o adjektiva rozvíjená jmenný komplement, nebo dle české terminologie přívlastek neshodný, či komplement vyjadřující agenta. Jak si můžeme všimnout, komplement dominoval u všech adjektiv kromě přídavného jména *autoritaire*, které se v antepozici vyskytovalo jen jednou, tudíž se může jednat o náhodný výskyt. Naopak přídavná jména *honorable* a *misérable* se v korpusu vyskytovala hojně a pro obě byly dominantní jiné syntaktické funkce než komplement.

Druhou nejčastější syntaktickou funkcí byl předmět a to ve 35 % z celkového množství, přestože půlka zkoumaných adjektiv se v antepozici ve funkci předmětu nevyskytovala vůbec. U jediného adjektiva a to u *misérable* byl předmět hlavní syntaktickou funkcí rozvíjeného substantiva. Poslední zkoumanou syntaktickou funkcí substantiva je podmět, který se

v celkovém měřítku vyskytoval ve 27 %. Většina adjektiv se v anteponované pozici u podmětu vyskytovala jen zřídka, kromě přídavného jména *honorable*, kdy substantivum s funkcí podmětu bylo zastoupeno velmi hojně. Vzhledem k tomu, že jen pro jedno adjektivum byla funkce podmětu dominantní, dle korpusového výzkumu se zdá, že syntaktická funkce podmětu je pro tendenci k antepozici nejméně pravděpodobná a naopak komplement bude antepozici usnadňovat. Na tento jev se dále ještě zaměříme v dotazníkovém výzkumu. Přestože syntaktická funkce komplementu převažovala oproti ostatním syntaktickým funkcím, rozdíl mezi jednotlivými funkcemi není nijak veliký, tudíž můžeme říci, že všechny syntaktické funkce rozvíjeného substantiva mohou umožňovat antepozici adjektiva.

Dalším zkoumaným jevem byl druh rozvíjeného substantiva, kde jsou výsledky už o něco více vypovídající. Nejčastěji rozvíjená podstatná jména anteponovaným adjektivem byla abstrakta a to dokonce v 55 %, zbylé výskyty si téměř na půl rozdělila podstatná jména konkrétní s tím, že substantiva životná byla o 3 % častější. Jediné adjektivum, u kterého abstraktum nepatřilo mezi hlavní druhy substantiva je přídavné jméno *honorable*, u kterého byla nejčastěji rozvíjena životná podstatná jména. Tento jev můžeme přikládat k přirozené povaze daného adjektiva rozvíjet zejména podstatná jména životná, zvláště pak lidské jedince.

Posledním analyzovaným faktorem byl determinant celého nominálního syntagmatu. Podle korpusových výskytů se anteponovaná adjektiva nejčastěji vyskytovala v syntagmatu determinovaným určitým členem a to ve 30 % ze všech výskytů. To není nijak překvapující, většina námi citovaných autorů vychází z předpokladu, že určitý člen antepozici usnadňuje a tento jev se také shoduje s teorií fokalizace (Nolke, 1996). Co je, ale velmi zajímavé je, že určitý člen nijak nedominuje a i ostatní determinanty umožňují antepozici bez zjevných obtíží. Jak můžeme vidět, hned za určitým členem následuje člen neurčitý a poměrně v dosti případech bylo syntagma zcela bez členu. Tento aspekt je tedy velmi zajímavý a dále se mu budeme věnovat.

Stejně jako jsme podrobně zkoumali výskyty anteponovaných adjektiv ve francouzském jazyce, stejný postup jsme zvolili v případě španělštiny. Pro porovnání obou jazyků jsme samozřejmě zvolili stejná kritéria.

Tabulka č. 10 Vyjádření zkoumaných faktorů u španělských adjektiv v antepozici

adjektivum		excepcional	fraternal	sensacional	autoritario	espectacular	honorable	favorable	miserable	celkový počet	
syntaktická funkce rozvíjeného substantiva	podmět	1	1	1	0	4	15	2	17	41	27,52%
	předmět	3	1	0	0	5	4	3	30	46	30,87%
	komplement	10	1	2	2	5	6	3	33	62	41,61%
druh substantiva	konkretum-živ.	1	0	0	1	0	18	2	20	42	28,19%
	konkretum- než.	0	0	2	0	4	2	0	26	34	22,82%
	abstraktum	13	3	1	1	10	5	6	34	73	48,99%
determinant NS	určitý člen	2	1	2	1	5	10	3	24	48	32,43%
	neurčitý člen	2	0	0	0	4	1	2	19	28	18,92%
	posesivum	2	0	0	0	2	3	0	12	19	11,38%
	demonstrativum	0	0	1	0	0	2	0	7	10	6,76%
	bez determinantu	8	2	0	1	3	9	2	18	43	29,05%

Stejně jako u francouzských adjektiv jsme se při analýze zaměřili na 3 faktory, u kterých se domníváme, že nejvíce ovlivňují postavení přídavného jména. Všechny získané výskyty jsme analyzovali nejdříve dle syntaktické funkce substantiva, poté dle druhu rozvíjeného substantiva a na závěr dle determinantu celého nominálního syntagmatu. Prvním zkoumaným jevem byla syntaktická funkce rozvíjeného substantiva, kterou jsme si dále rozdělili na podmět, předmět a komplement. Stejně jako ve francouzštině, i ve španělštině měla rozvíjená podstatná jména nejčastěji funkci komplementu a to zejména vyjádření agentu. Pokud se podíváme na procentuální vyjádření ve francouzštině a španělštině, uvidíme, že pro španělštinu je antepozice adjektiva, které rozvíjí substantivum ve funkci komplementu o něco typičtější, celkem o 4 %. Stejně jako ve francouzském jazyce i ve španělštině bylo na druhém místě nejčastěji rozvíjeno substantivum ve funkci předmětu a jako nejméně časté ve funkci podmětu. Ve španělském jazyce všechna anteponovaná adjektiva rozvíjela nejčastěji komplement, kromě přídavného jména *honorable*, které stejně jako ve francouzštině nejčastěji rozvíjelo podstatné jméno ve funkci podmětu. Pokud se podíváme na obecné procentuální vyjádření, můžeme si všimnout, že hodnoty jsou ve francouzštině a španělštině velmi podobné, což nás znovu přivádí ke společným tendencím pro oba jazyky.

Dále jsme se zaměřili na druh rozvíjeného substantiva, zde naopak jsou hodnoty oproti francouzštině o něco méně jasné. Stejně jako ve francouzském jazyce i ve španělštině je nejčastěji rozvíjeným substantivem abstraktum, v celkovém měřítku 49 %, což je o něco méně než ve francouzštině. U všech testovaných adjektiv bylo abstraktum rozvíjeno nejčastěji, kromě přídavného jména *honorable*, u kterého si můžeme všimnout, že se vymyká tendencím, které jsou společné pro ostatní adjektiva, a v obou jazycích nejčastěji rozvíjelo životné substantivum ve funkci podmětu. Je velmi zajímavé sledovat, že tato tendence platí u tohoto adjektiva, jak ve francouzštině, tak také ve španělštině.

Posledním zkoumaným faktorem byl determinant celého nominálního syntagmatu. Stejně jako u francouzských adjektiv i zde byl hlavním determinantem určitý člen se 32 % z celkového množství. Jak už jsme konstatovali u francouzštiny, tento jev není nijak překvapující, určitý člen antepozici ulehčuje, ať už se jedná o užití anafory či fokalizaci. V procentuálním vyjádření je velmi blízko určitému syntagmatu syntagma bez determinantu a to ve 29 % ze všech výskytů. Zde můžeme vidět rozdíl mezi francouzským a španělským jazykem, kdy ve francouzštině počet syntagmat bez determinantu byl poměrně vysoký, ale o 11 % nižší než ve španělštině. Tento jev si vysvětlujeme dvěma důvody. Významným faktorem tendence k antepozici u španělských adjektiv je ekonomičnost, tedy vynechání členu z hlediska úspory a s tím spojená antepozice adjektiva. Další skutečností ovlivňující náš výsledek může být fakt, že ve španělštině je vynechávání členu o něco běžnější než ve francouzském jazyce, kdy se člen stává markrem rodu a čísla, a právě také z důvodu dobře znatelného čísla již v mluvené podobě španělštiny, což se právě zde může promítat. Dále jsme mezi anteponovanými adjektivy našli syntagmata uvedená neurčitým členem, posesivem, či determinantem, kde byly výskyty poměrně rozloženy.

Stejně jako ve francouzském jazyce i v analýze španělských adjektiv nemůžeme říci, že bychom v korpusové rešerši narazili na nějaký faktor, u kterého bychom mohli říci, že zásadně ovlivňuje pozici adjektiva. V každé ze tří zkoumaných kategorií vidíme jevy, které jsou typičtější pro antepozici, ale žádný není nějak zásadní. Zajímavým faktem je shoda v těchto faktorech v obou analyzovaných jazycích. Nějaké nuance tam jistě vidíme, obecně ale můžeme říci, že jak procentuální vyjádření poměru anteponovaných a postponovaných adjektiv, tak i analýza faktorů nám ukazují, že francouzský i španělský jazyk jsou si v této problematice velmi blízko. Po korpusové analýze můžeme říci, že naše hypotéza o společných tendencích k antepozici se rýsuje jako pravděpodobná. Na tento jev se dále zaměříme v dotazníkovém výzkumu, který předložíme španělským a francouzským rodilým mluvčím.

2 Dotazníkový výzkum

Kromě korpusového výzkumu jsme se do této práce rozhodli zahrnout dotazníkový výzkum. Domníváme se, že dotazník ideálně doplní korpusový výzkum a umožní nám nahlédnout na problematiku postavení přívlastku z jiného pohledu než právě jazykový korpus a to, že nám přiblíží běžně užívaný jazyk. V dotazníku budeme pracovat se stejnými adjektivy jako v korpusové rešerši a zařadíme do něj faktory zkoumané v předchozí části.

2.1. Struktura dotazníku

Dotazník se skládá z 34 vět, do kterých jsme zahrnuli 5 přídavných jmen a to *miserable/misérable*, *honorable/honorable*, *fraternal/fraternel*, *exceptionnel/exceptionnel*, *espectacular/spectaculaire*. Daná adjektiva jsme zvolili na základě korpusového výzkumu, kdy první dvě byla nejčastěji antepoňovaná ze všech analyzovaných adjektiv, naopak adjektivum *fraternal/fraternel* se v antepozici vyskytovalo nejméně. Tato přídavná jména jsme pak dále doplnili o další dvě adjektiva, která byla druhá nejčastěji antepoňovaná ve své skupině dle přípony. U každého adjektiva jsme pracovali s dvěma syntagmaty, u kterých jsme zároveň měnili syntaktickou funkci a determinant celého syntagmatu. Do dotazníku jsme zařadili věty vždy nejdříve s adjektivem v antepozici, poté s adjektivem v postpozici. Vybrané věty jsme čerpali z korpusu Intercorp 2015, literatury či publicistických textů dostupných na internetu. Všechny věty ve francouzské i španělském jazyce byly zkontrolovány rodilým mluvčím.

V prvních deseti větách pracujeme s adjektivem *miserable/misérable* spojeným se dvěma podstatnými jmény a to nejdříve s konkrétním substantivem životným a poté s abstraktem. Nejdříve jsme se zaměřili na funkci podmětu, a to s určitým i neurčitým členem. Dále jsme se zabývali funkcí předmětu a komplementu, kam jsme zařadili jak určitý, tak neurčitý člen.

Dalším vybraným adjektivem je *honorable/honorable*, které jsme do dotazníku umístili také ve dvou spojeních, s životným konkrétním a abstraktním podstatným jménem. Tyto dva druhy substantiv jsme vybrali na základě korpusové analýzy, domníváme se, že mezi nimi je největší rozdíl z hlediska pozice adjektiva. Obě tato syntagmata jsme do dotazníků zahrnuli ve 3 syntaktických funkcích rozvíjených substantiv, a to nejdříve ve funkci podmětu, poté předmětu a nakonec komplementu. Zde jsme pracovali zejména s určitým syntagmatem, ale ve funkci komplementu jsme zařadili syntagma jak s určitým, tak s neurčitým členem, abychom zde demonstrovali vliv determinantu na postavení přídavného jména. V případě

spojení s abstraktem jsme nahradili určitý člen demonstrativem, které se v korpusovém výzkumu také vyskytovalo spolu s adjektivem v antepozici.

Dalším vybraným adjektivem je *fraternal/fraternel*, které se v antepozici vyskytovalo pouze ve španělském jazyce, příklad je tedy vybrán ze španělštiny. Toto přídavné jméno jsme zařadili do dotazníku v jedné větě ve spojení s neživotným konkrétem ve funkci předmětu v určitém nominálním syntagmatu

Následujícím adjektivem bylo *excepcional/ exceptionnel*, které jsme jako ostatní adjektiva vybrali ve dvou spojeních – s životným konkrétem a abstraktem. V obou spojeních jsme pracovali s určitým a neurčitým členem, konkrétem jsme zařadili ve funkci komplementu, abstraktum ve funkci podmětu a komplementu.

Posledním adjektivem zařazeným do dotazníku je *espectacular/spectaculaire*, které jsme oproti ostatním podstatným jménům zařadili ve spojení s neživotným konkrétem a abstraktem. V obou případech jsme zvolili substantivum končící stejnou příponou. V obou případech jsme také adjektivum umístili ve funkci předmětu. Ve spojení s abstraktem pracujeme s posesivem, která ve výskytech v antepozici také figurovalo. Ve spojení s abstraktem pracujeme tradičně s určitým členem.

Ukázkový příklad dotazníku ve španělském a francouzském jazyce jsme zařadili níže.

El cuestionario concerniendo la posición del adjetivo en español y en francés

En cada ejemplo, conteste, por favor, si la frase, en cuanto a la posición del adjetivo en cursiva, le parece a) completamente normal b) aceptable c) apenas aceptable d) nada de aceptable. Subraye la solución que encuentra la más justa.

1. El miserable hombre que buscaba la fortuna, fue colgado.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

2. El hombre miserable que buscaba la fortuna, fue colgado.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

3. Me pone triste cuando veo los ordénes guerreros contratar a los miserables hombres.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

4. Me pone triste cuando veo los ordénes guerreros contratar a los hombres miserables.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

5. Maria era una mujer infeliz casada con un miserable hombre.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

6. Maria era una mujer infeliz casada con un hombre miserable.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

7. Una miserable vida vale mejor que una muerte hermosa.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

8. Una vida miserable vale mejor que una muerte hermosa.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

9. Tienes más posibilidades que querer compartir una miserable vida.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

10. Tienes más posibilidades que querer compartir una vida miserable.

miembro de la asociación firmó el contrato primero.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

12. El miembro honorable de la asociación firmó el contrato primero.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

13. Creo que las preocupaciones evocadas por el honorable miembro son completamente legítimas.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

14. Creo que las preocupaciones evocadas por el miembro honorable son completamente legítimas.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

15. Este crimen fue cometido por un honorable miembro de la comunidad.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

16. Este crimen fue cometido por un miembro honorable de la comunidad.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

17. Esta honorable asociación escondía una timba.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

18. Esta asociación honorable escondía una timba.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

19. Gracias a una honorable asociación, el ayuntamiento puede fácilmente ayudar la gente pobre.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

20. Gracias a una asociación honorable, el ayuntamiento puede fácilmente ayudar la gente pobre.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

21. En la clausura del evento, los pobladores recibieron el fraternal saludo del director.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

22. En la clausura del evento, los pobladores recibieron el saludo fraternal del director.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

23. La obra de este excepcional escritor recibió el premio literario.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

24. La obra de este escritor excepcional recibió el premio literario.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

25. Su autor es reconocido como un excepcional escritor.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

26. Su autor es reconocido como un escritor excepcional.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

27. La excepcional importancia de la televisión hace un gran debate de la sociedad.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

28. La importancia excepcional de la televisión hace un gran debate de la sociedad.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

29. Así que estamos ante un problema de una excepcional importancia.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

30. Así que estamos ante un problema de una importancia excepcional.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

31. El mago hizo su espectacular aparición.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

32. El mago hizo su aparición espectacular.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

33. El video muestra la espectacular construcción del edificio que sustituyó a las torres gemelas.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

34. El video muestra la construcción espectacular del edificio que sustituyó a las torres gemelas.

Completamente normal – aceptable – apenas aceptable – nada de aceptable

Le questionnaire concernant la position de l'adjectif en français et en espagnol

A chaque exemple, répondez, s'il vous plaît, si la phrase, quant à la place de l'adjectif en italique vous paraît a) tout à fait normale b) acceptable c) à peine acceptable d) pas du tout acceptable. Veuillez souligner la solution que vous trouvez la plus juste.

1. Le misérable homme qui cherchait la fortune a été pendu.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

2. L'homme misérable qui cherchait la fortune a été pendu.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

3. Cela me rend triste quand je vois les ordres de guerre engager les misérables hommes.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

4. Cela me rend triste quand je vois les ordres de guerre engager les hommes misérables.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

5. Marie était une femme malheureuse, mariée à un misérable homme.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

6. Marie était une femme malheureuse, mariée à un homme misérable.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

7. Une misérable vie vaut mieux qu'une belle mort.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

8. Une vie misérable vaut mieux qu'une belle mort.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

9. Tu as plus de possibilités que de vouloir partager une misérable vie.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

10. Tu as plus de possibilités que de vouloir partager une vie misérable.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

11. L'honorable membre de l'association a signé le contrat en premier.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

12. Le membre honorable de l'association a signé le contrat en premier.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

13. Je crois que les préoccupations évoquées par l'honorable membre sont parfaitement légitimes.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

14. Je crois que les préoccupations évoquées par le membre honorable sont parfaitement légitimes.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

15. Ce crime a été commis par un honorable membre de la communauté.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

16. Ce crime a été commis par un membre honorable de la communauté.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

17. Cette honorable association cachait un tripot.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

18. Cette association honorable cachait un tripot.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

19. Grâce à une honorable association, la mairie peut facilement aider les gens pauvres.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

20. Grâce à une association honorable, la mairie peut facilement aider les gens pauvres.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

21. Au moment de la cloture, les habitants ont reçu le fraternel salut du directeur.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

22. Au moment de la clorute, les habitants ont reçu le salut fraternel du directeur.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

23. L'oeuvre de cet exceptionnel écrivain a reçu le grand prix de littérature.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

24. L'oeuvre de cet écrivain exceptionnel a reçu le grand prix de littérature.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

25. Leur auteur est reconnu comme un exceptionnel écrivain.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

26. Leur auteur est reconnu comme un écrivain exceptionnel.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

27. L'exceptionnelle importance de la télévision fait un grand débat dans la société actuelle.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

28. L'importance exceptionnelle de la télévision fait un grand débat dans la société actuelle.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

29. Alors, nous sommes devant un problème d'une exceptionnelle importance.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

30. Alors, nous sommes devant un problème d'une importance exceptionnelle.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

31. Le magicien a fait sa spectaculaire apparition.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

32. Le magicien a fait son apparition spectaculaire.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

33. La vidéo montre la spectaculaire construction du bâtiment qui a remplacé les tours jumelles.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

34. La vidéo montre la construction spectaculaire du bâtiment qui a remplacé les tours jumelles.

Tout à fait normale – acceptable – à peine acceptable – pas du tout acceptable

2.2. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Během dotazníkové rešerše jsme pracovali se 17 nominálními syntagmaty, které jsme vždy do dotazníku zařadili nejdříve v antepozici později v postpozici, dotazník tedy obsahuje 34 vět pro každý jazyk. Španělský dotazník zodpovědělo 55 respondentů, francouzský 66 respondentů. Získané odpovědi jsme zapracovali do tabulky, která se nachází níže. Zde jsme se již od počátku zaměřili na srovnání mezi oběma jazyky, získané výsledky jsou tedy paralelně seřazeny.

Než se zaměříme na analýzu jednotlivých syntagmat, podíváme se na získané výsledky z obecného hlediska. Pokud se podíváme na získané odpovědi v obou jazycích, zjistíme, že dominantní odpovědi se neliší. Ve francouzštině u každé odpovědi respondenti nejvíce odpovídali, že dané věty jsou pro ně zcela běžné, či přijatelné, ve španělském dotazníku kromě jednoho nominálního syntagmatu dominovaly stejné odpovědi. Francouzští respondenti neoznačili ve většině žádnou větu jako zcela nepřijatelnou. Španělé tak učinili pouze ve větě číslo 1, kde se tato odpověď vyskytovala ve stejném poměru jako možnost zcela nepřijatelné. Oproti francouzskému dotazníku, ve španělských odpovědích se častěji vyskytovalo označení věty jako sotva přijatelné.

V tabulce, která se nachází níže, jsme vytvořili paralelní schéma pro oba jazyky, barevně jsme odlišili nominální syntagmata v obou pozicích.

el cuestionario español				le questionnaire français			
frase	posibilidades	contestas	porcentaje	phrase	possibilités	réponses	pourcentage
frase n. 1	completamente normal	11	20,0%	phrase n. 1	tout à fait normale	18	27,7%
	aceptable	14	25,5%		acceptable	33	50,8%
	apenas aceptable	15	27,3%		à peine acceptable	10	15,4%
	nada de aceptable	15	27,3%		pas du tout acceptable	4	6,2%
frase n. 2	completamente normal	18	33,3%	phrase n. 2	tout à fait normale	31	47,7%
	aceptable	12	22,2%		acceptable	28	43,1%
	apenas aceptable	12	22,2%		à peine acceptable	5	7,7%
	nada de aceptable	12	22,2%		pas du tout acceptable	1	1,5%
frase n. 3	completamente normal	10	18,5%	phrase n. 3	tout à fait normale	11	16,9%
	aceptable	16	29,6%		acceptable	22	33,8%
	apenas aceptable	16	29,6%		à peine acceptable	18	27,7%
	nada de aceptable	12	22,2%		pas du tout acceptable	14	21,5%
frase n. 4	completamente normal	14	25,9%	phrase n. 4	tout à fait normale	40	61,5%
	aceptable	16	29,6%		acceptable	20	30,8%
	apenas aceptable	17	31,5%		à peine acceptable	4	6,2%
	nada de aceptable	7	13,0%		pas du tout acceptable	1	1,5%
frase n. 5	completamente normal	13	23,6%	phrase n. 5	tout à fait normale	12	18,8%
	aceptable	19	34,5%		acceptable	25	39,1%
	apenas aceptable	14	25,5%		à peine acceptable	18	28,1%
	nada de aceptable	9	16,4%		pas du tout acceptable	9	14,1%
frase n. 6	completamente normal	42	76,4%	phrase n. 6	tout à fait normale	57	87,7%
	aceptable	13	23,6%		acceptable	8	12,3%
	apenas aceptable	0	0%		à peine acceptable	0	0%
	nada de aceptable	0	0%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 7	completamente normal	8	14,5%	phrase n. 7	tout à fait normale	30	46,2%
	aceptable	21	38,2%		acceptable	20	30,8%
	apenas aceptable	16	29,1%		à peine acceptable	10	15,4%
	nada de aceptable	10	18,2%		pas du tout acceptable	5	7,8%
frase n. 8	completamente normal	28	50,9%	phrase n. 8	tout à fait normale	56	86,2%
	aceptable	12	21,8%		acceptable	8	12,3%
	apenas aceptable	9	16,4%		à peine acceptable	1	1,5%
	nada de aceptable	6	10,9%		pas du tout acceptable	0	0,0%
frase n. 9	completamente normal	11	20,4%	phrase n. 9	tout à fait normale	13	20,0%
	aceptable	19	35,2%		acceptable	27	41,5%
	apenas aceptable	15	27,8%		à peine acceptable	18	27,7%
	nada de aceptable	9	16,7%		pas du tout acceptable	7	10,8%
frase n. 10	completamente normal	29	52,7%	phrase n. 10	tout à fait normale	44	68,8%
	aceptable	16	29,1%		acceptable	14	21,9%
	apenas aceptable	6	10,9%		à peine acceptable	4	6,3%
	nada de aceptable	4	7,3%		pas du tout acceptable	2	3,1%
frase n. 11	completamente normal	28	50,9%	phrase n. 11	tout à fait normale	27	41,5%
	aceptable	16	29,1%		acceptable	15	23,1%
	apenas aceptable	6	10,9%		à peine acceptable	14	21,5%
	nada de aceptable	5	9,1%		pas du tout acceptable	9	13,8%
frase n. 12	completamente normal	18	33,3%	phrase n. 12	tout à fait normale	19	29,2%
	aceptable	21	38,9%		acceptable	25	38,5%
	apenas aceptable	8	14,8%		à peine acceptable	14	21,5%
	nada de aceptable	7	13,0%		pas du tout acceptable	7	10,8%

el cuestionario español				le questionnaire français			
frase	posibilidades	contestas	porcentaje	phrase	possibilités	réponses	pourcentage
frase n. 13	completamente normal	23	42,6%	phrase n. 13	tout à fait normale	27	41,5%
	acceptable	16	29,6%		acceptable	20	30,8%
	apenas aceptable	11	20,4%		à peine acceptable	14	21,5%
	nada de aceptable	4	7,4%		pas du tout acceptable	4	6,2%
frase n. 14	completamente normal	18	33,3%	phrase n. 14	tout à fait normale	27	41,5%
	acceptable	22	40,7%		acceptable	19	29,2%
	apenas aceptable	11	20,4%		à peine acceptable	14	21,5%
	nada de aceptable	3	5,6%		pas du tout acceptable	5	7,7%
frase n. 15	completamente normal	35	64,8%	phrase n. 15	tout à fait normale	25	38,5%
	acceptable	14	25,9%		acceptable	18	27,7%
	apenas aceptable	3	5,6%		à peine acceptable	18	27,7%
	nada de aceptable	2	3,7%		pas du tout acceptable	4	6,2%
frase n. 16	completamente normal	29	53,7%	phrase n. 16	tout à fait normale	49	75,4%
	acceptable	18	33,3%		acceptable	15	23,1%
	apenas aceptable	4	7,4%		à peine acceptable	1	1,5%
	nada de aceptable	3	5,6%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 17	completamente normal	24	44,4%	phrase n. 17	tout à fait normale	45	69,2%
	acceptable	16	29,6%		acceptable	15	23,1%
	apenas aceptable	9	16,7%		à peine acceptable	3	4,6%
	nada de aceptable	5	9,3%		pas du tout acceptable	2	3,1%
frase n. 18	completamente normal	17	31,5%	phrase n. 18	tout à fait normale	32	49,2%
	acceptable	21	38,9%		acceptable	27	41,5%
	apenas aceptable	10	18,5%		à peine acceptable	6	9,2%
	nada de aceptable	6	11,1%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 19	completamente normal	24	45,3%	phrase n. 19	tout à fait normale	39	60,9%
	acceptable	17	32,1%		acceptable	16	25%
	apenas aceptable	8	15,1%		à peine acceptable	5	7,8%
	nada de aceptable	4	7,5%		pas du tout acceptable	4	6,3%
frase n. 20	completamente normal	22	40,7%	phrase n. 20	tout à fait normale	40	61,5%
	acceptable	18	33,3%		acceptable	18	27,7%
	apenas aceptable	8	14,8%		à peine acceptable	7	10,8%
	nada de aceptable	6	11,1%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 21	completamente normal	30	55,6%	phrase n. 21	tout à fait normale	14	21,9%
	acceptable	21	38,9%		acceptable	27	42,2%
	apenas aceptable	3	5,6%		à peine acceptable	18	28,1%
	nada de aceptable	0	0%		pas du tout acceptable	5	7,8%
frase n. 22	completamente normal	31	57,5%	phrase n. 22	tout à fait normale	52	80,0%
	acceptable	19	35,2%		acceptable	13	20%
	apenas aceptable	4	7,4%		à peine acceptable	0	0%
	nada de aceptable	0	0%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 23	completamente normal	35	67,3%	phrase n. 23	tout à fait normale	28	43%
	acceptable	11	21,2%		acceptable	25	38,5%
	apenas aceptable	4	7,7%		à peine acceptable	7	10,8%
	nada de aceptable	2	3,8%		pas du tout acceptable	5	7,7%
frase n. 24	completamente normal	35	64,8%	phrase n. 24	tout à fait normale	54	83,1%
	acceptable	15	27,8%		acceptable	8	12,2%
	apenas aceptable	2	3,7%		à peine acceptable	2	3,1%
	nada de aceptable	2	3,7%		pas du tout acceptable	1	1,5%

el cuestionario español				le questionnaire français			
frase	posibilidades	contestas	porcentaje	phrase	possibilités	réponses	pourcentage
frase n. 25	completamente normal	23	42,6%	phrase n. 25	tout à fait normale	14	21,5%
	aceptable	22	40,7%		acceptable	26	40%
	apenas aceptable	9	16,7%		à peine acceptable	17	26,2%
	nada de aceptable	0	0%		pas du tout acceptable	8	12,3%
frase n. 26	completamente normal	43	79,6%	phrase n. 26	tout à fait normale	60	92,3%
	aceptable	7	13%		acceptable	5	7,7%
	apenas aceptable	2	3,7%		à peine acceptable	0	0%
	nada de aceptable	2	3,7%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 27	completamente normal	21	38,9%	phrase n. 27	tout à fait normale	18	28,1%
	aceptable	20	37,0%		acceptable	18	28,1%
	apenas aceptable	10	18,5%		à peine acceptable	19	29,7%
	nada de aceptable	3	5,6%		pas du tout acceptable	9	14,1%
frase n. 28	completamente normal	17	31,5%	phrase n. 28	tout à fait normale	48	73,8%
	aceptable	20	37,0%		acceptable	14	21,5%
	apenas aceptable	16	29,6%		à peine acceptable	1	1,5%
	nada de aceptable	1	1,9%		pas du tout acceptable	2	3,1%
frase n. 29	completamente normal	24	44,4%	phrase n. 29	tout à fait normale	24	37,5%
	aceptable	20	37%		acceptable	21	32,8%
	apenas aceptable	8	14,8%		à peine acceptable	11	17,2%
	nada de aceptable	2	3,7%		pas du tout acceptable	8	12,5%
frase n. 30	completamente normal	28	52,8%	phrase n. 30	tout à fait normale	53	81,5%
	aceptable	10	18,9%		acceptable	11	16,9%
	apenas aceptable	6	11,3%		à peine acceptable	1	1,5%
	nada de aceptable	9	17%		pas du tout acceptable	0	0%
frase n. 31	completamente normal	38	70,4%	phrase n. 31	tout à fait normale	36	55,4%
	aceptable	12	22,2%		acceptable	17	26,2%
	apenas aceptable	4	7,4%		à peine acceptable	6	9,2%
	nada de aceptable	0	0%		pas du tout acceptable	6	9,2%
frase n. 32	completamente normal	22	41,5%	phrase n. 32	tout à fait normale	42	64,6%
	aceptable	22	41,5%		acceptable	14	21,5%
	apenas aceptable	6	11,3%		à peine acceptable	5	7,7%
	nada de aceptable	3	5,7%		pas du tout acceptable	4	6,2%
frase n. 33	completamente normal	38	70,4%	phrase n. 33	tout à fait normale	32	49,2%
	aceptable	11	20,4%		acceptable	24	36,9%
	apenas aceptable	3	5,6%		à peine acceptable	4	6,2%
	nada de aceptable	2	3,7%		pas du tout acceptable	5	7,7%
frase n. 34	completamente normal	20	37%	phrase n. 34	tout à fait normale	51	78,5%
	aceptable	24	44,4%		acceptable	9	13,8%
	apenas aceptable	8	14,8%		à peine acceptable	4	6,2%
	nada de aceptable	2	3,7%		pas du tout acceptable	1	1,5%

Nyní se zaměříme na jednotlivá nominální syntagmata a možnosti, které u nich španělští a francouzští respondenti volili. V prvním nominálním syntagmatu jsme pracovali se spojením *miserable hombre / misérable homme* ve všech analyzovaných syntaktických funkcích. Obecně můžeme říci, že dle získaných výsledků, toto adjektivum umožňuje antepozici nejméně ze všech analyzovaných přídavných jmen a to zejména ve španělském jazyce. Pro toto španělské syntagma s adjektivem v antepozici ve funkci podmětu jsou odpovědi velmi nejednoznačné, s převahou 2 % respondenti označili větu jako těžko přijatelnou či nepřijatelnou vůbec. Naopak ve francouzštině nejčastěji respondenti označili toto adjektivum v antepozici jako přijatelné, v postpozici jako zcela běžné. Analyzované nominální syntagma ve funkci předmětu dosáhlo velmi podobných výsledků. Ve španělském jazyce u obou dvou spojení dominovala odpověď jako sotva přijatelné, ve francouzštině pak v antepozici přijatelné, v postpozici zcela běžné. Poslední analyzovanou funkcí byl komplement, kdy antepozice byla v obou jazycích hodnocena nejčastěji jako přijatelná, postpozice rovněž v obou jazycích jako zcela běžná.

Adjektivum *miserable / misérable* jsme poté analyzovali ve spojení s abstraktem, tedy *miserable vida / misérable vie*. S tímto spojením jsme nejdříve pracovali ve funkci podmětu, zde se odpovědi pro oba jazyky poněkud liší. Toto spojení v antepozici bylo Španěly označeno jako přijatelné, v postpozici jako zcela běžné. Naopak ve francouzštině byla antepozice i postpozice označena jako zcela běžná v antepozici ve 46,2 %, v postpozici to bylo více a to v 86,2 %. V další větě spojení figuruje ve funkci předmětu. Zde jsou odpovědi pro oba jazyky totožné, antepozice byla nejčastěji označována jako přijatelná, postpozice jako zcela běžná.

V dotazníku jsme dále pokračovali s adjektivem *honorable / honorable*, které se vyskytovalo ve dvou spojeních. V prvním případě se jednalo o spojení *honorable miembro / honorable membre*, které jsme do dotazníku nejdříve zařadili ve funkci podmětu. U tohoto adjektiva se setkáváme s velmi zajímavými výsledky. Antepozice zde byla v obou jazycích označena jako zcela běžná, ve španělštině dokonce ještě více než ve francouzštině, a to v 50,9 %. Postpozice byla naopak v obou jazycích nejvíce označována jako přijatelná. V dalších dvou spojení pracujeme s komplementem vyjadřující agenta, pokaždé s jiným členem. Stejně jako v předchozím spojení, i zde v obou jazycích byla antepozice nejvíce označována jako zcela běžná, ve francouzštině ve stejném počtu odpovědí jako postpozice, a to v 41,5 %. Ve španělštině byla postpozice nejčastěji vybrána jako přijatelná. V neurčitěm nominálním

66

syntagmatu se odpovědi liší. Ve španělském dotazníku byly obě pozice označeny jako zcela běžné, a to u antepozice až v 64,8 %. Přestože i ve francouzském dotazníku byly obě varianty označeny jako zcela běžné, v antepozici byla tato možnost volena jen ve 38,5%, což je o polovinu méně než ve španělském jazyce. Na tomto příkladu bychom mohli ukázat důležitost členu na pozici adjektiva ve francouzském jazyce, ale pro toto tvrzení by ale byla vhodná další analýza zaměřená jen na determinanty ve španělském a francouzském jazyce. Pro toto spojení je tedy antepozice mnohem významnější než postpozice, otázkou zůstává, jestli by to tak bylo i s jiným substantivem. Domníváme se, že toto spojení by bylo možné chápat v určitém kontextu jako kompositum, nicméně již v korpusovém výzkumu jsme si ověřili, že toto adjektivum se v antepozici nejčastěji vyskytuje právě ve spojení s životným konkrétem.

Ve větách č. 17 – 20 respondenti odpovídali na věty s nominálním syntagmatem *honorable asociación / honorable association* v obou pozicích. Ve větách č. 17 a 18., nominální syntagma plní funkci podmětu, kdy ve francouzštině byly obě pozice brány jako zcela běžné, ve španělštině byla antepozice také považována za zcela běžnou, naopak postpozice už jen za přijatelnou. V následující větě nominální syntagma figurovalo ve funkci příslovečného určení, kdy v obou jazycích i v obou pozicích bylo nejvíce voleno jako zcela běžné. Ve francouzštině byla o něco častější a to v 60,9 % oproti 45,3 % v antepozici. V postpozici byla odpověď zcela běžné volena ve francouzštině v 61,5 % a ve španělštině v 40,7 %.

Dalším adjektivem zahrnutým v dotazníku bylo *fraternal / fraternel*, které ve větě rozvíjelo podstatné jméno ve funkci předmětu. U tohoto adjektiva se španělské a francouzské odpovědi liší. Ve španělštině byla antepozice v 55,6 % zcela běžná, ve francouzštině naopak dominovalo označení přijatelná a to ve 42,2 %. Rozdíl v pozici u tohoto adjektiva jsme mohli vidět již v korpusovém dotazníku, kdy se toto přídavné jméno vyskytovalo v antepozici pouze ve španělském jazyce. Dle dotazníkového výzkumu ale vidíme, že i ve francouzském jazyce se toto adjektivum vyskytuje v antepozici.

Ve větách s číslem 23 – 30 respondenti hodnotili věty s přídavným jménem *excepcional / exceptionnel*. V prvním syntagmatu rozvíjelo životné konkrétem, v druhém naopak abstraktum. V prvních dvou větách rozvíjené substantivum plnilo funkci nominálního komplementu a bylo determinováno ukazovacím zájmenem. U tohoto nominálního syntagmatu byly obě pozice nejčastěji hodnoceny jako zcela běžné, ve španělštině antepozice převládala s 67,3 %, ve francouzštině byla naopak mnohem výraznější postpozice a to s 83,1 %. V následujícím syntagmatu adjektivum také rozvíjelo substantivum ve funkci nominálního

komplementu, avšak ve spojení s neurčitým členem. Dotazovaní Španělé obě pozice nejčastěji považovali za zcela běžné, v postpozici v 79,6 %, v antepozici už to bylo jen 42,6 %. Ve francouzštině byla antepozice adjektiva nejčastěji považována za přijatelnou a to v 40 %, naopak postpozice byla zcela běžná pro 92,3 % respondentů. Pokud srovnáme tyto odpovědi s odpověďmi z předchozího syntagmatu, znovu se setkáváme s tendencí, že antepozice francouzských adjektiv je pravděpodobnější v určitém nominálním syntagmatu. V druhém syntagmatu adjektivum rozvíjí abstraktní substantivum a to v první větě ve funkci podmětu. Zde jsou velmi zajímavé rozdíly mezi zkoumanými jazyky. Zatímco pro dotazované ve španělském jazyce je antepozice zcela běžná a naopak postpozice přijatelná, ve francouzském jazyce dotazovaní označovali antepozici nejčastěji jako sotva přijatelnou, postpozice byla naopak hodnocena jako zcela běžná v 73,8 %. V následující větě, kdy spojení je v jiné syntaktické funkci, a to ve funkci předmětu, už tak markantní rozdíly mezi oběma jazyky nejsou. V obou jazycích respondenti označili obě pozice jako zcela běžné, kdy v postpozici byla tato možnost volena častěji, a to ve francouzštině až v 81,5 % odpovědí.

Posledním adjektivem zařazeným na závěr dotazníku bylo *espectacular / spectaculaire*. Toto adjektivum se v dotazníku nacházelo ve dvou spojeních a to nejdříve s abstraktem, poté s neživotným konkrétem, v obou případech ve funkci předmětu. Ve spojení s abstraktem, byla v obou jazycích antepozice hodnocena jako zcela běžná, přestože francouzští respondenti ji tak hodnotili o 15 % méně než ti španělští. U postpozice jsou už odpovědi rozdílné, Španělé ve stejném množství ji označili za zcela běžnou či přijatelnou, naopak pro Francouze je postpozice zcela běžná a to v 64,6 % odpovědí. V posledním nominálním syntagmatu nacházíme velmi podobné výsledky jako ve spojení s abstraktem. Pro španělské respondenty je antepozice zcela běžná, naopak postpozice už jen přijatelná. Pro Francouze jsou obě pozice zcela běžné, ale postpozice se 78,5 % jasně dominuje.

Jak můžeme vidět v tabulce, přestože se jednotlivé odpovědi pro španělský a francouzský jazyk liší, pokud se na výsledky podíváme z obecného hlediska, oba jazyky mají mnoho společného. Nejčastěji volenými odpověďmi bylo označení pozice jako zcela běžné či přijatelné. Jak jsme si mohli všimnout zejména v druhé půli tabulky, pro francouzštinu byly výsledky v obou pozicích velmi často podobné. Obě pozice byly označovány jako zcela běžné, či antepozice jako přijatelná. Málokdy byly vidět markantní rozdíly mezi pozicemi. Naopak ve španělštině nacházíme mezi jednotlivými odpověďmi větší rozdíly. Stejně jako francouzštině, tak i ve španělštině můžeme vidět kombinaci odpovědí, kdy postpozice byla označována jako zcela běžná oproti antepozici, která byla považována už jen za přijatelnou.

Pokud ale antepozice byla považována za zcela běžnou, obvykle postpozice byla považována už jen jako přijatelná. Oproti francouzštině jsme se tedy ve španělštině setkávali o něco méně s možností, že by obě pozice byly považovány za zcela běžné. Přestože se jednotlivé odpovědi v obou jazycích liší, ve francouzštině byla v podstatě všechna adjektiva v obou jazycích hodnocena velmi podobně a ve španělštině už jsou mezi jednotlivými odpověďmi mnohem větší rozdíly, můžeme tendenci k antepozici považovat za společnou pro oba analyzované jazyky. Přestože tuto tendenci nacházíme jako společnou, mezi jednotlivými adjektivy jsou v daných jazycích značné rozdíly, které by bylo třeba dále analyzovat. Dle výsledků našeho dotazníku můžeme říci, že ve španělštině je tendence pozici adjektiva jasně vyhradit, ať už se jedná o antepozici či postpozici, naopak francouzština spíše umožňuje obě pozice jako možné a zároveň ekvivalentní. Toto tvrzení samozřejmě vztahujeme jen na již analyzovaná adjektiva.

2.3. Srovnání výsledků z korpusového a dotazníkového šetření

Nyní bychom se rádi zaměřili na srovnání výsledků korpusového a dotazníkového výsledku podle jednotlivých adjektiv. První adjektivem bylo přídavné jméno *miserable / misérable*. Dle korpusového výzkumu bylo toto adjektivum jedním z nejčastěji anteponovaných ze všech analyzovaných adjektiv a to v obou jazycích téměř ve 30 %. Naopak v dotazníkovém průzkumu byla antepozice tohoto adjektiva brána jako nejméně běžná. Tento rozdíl je velmi zajímavý, vidíme zde, že psaný text, který byl zdrojem korpusového výzkumu, se nemusí vždy shodovat s užitím v běžném jazyce.

Naopak adjektivum *honorable / honorable* potvrdilo v obou šetřeních svou tendenci k antepozici. V dotazníkovém šetření byla jeho antepozice velmi často hodnocena jako zcela běžná, ve spojení s neživotným konkrétem dokonce dominovala před postpozicí. Dalším adjektivem analyzovaným v korpusu i dotazníku bylo přídavné jméno *fraternal / fraternel*. To se v antepozici vyskytovalo pouze ve španělském jazyce, a tak nás zajímalo, jak bude antepozice hodnocena francouzskými respondenty. Pro Španěly byly obě pozice zcela běžné, Francouzi považovali za zcela běžnou jen postpozici, antepozice ale byla hodnocena nejčastěji jako přijatelná. Můžeme tedy říci, že i přestože v korpusu se francouzské adjektivum v antepozici nevyskytovalo, tato pozice pro něj není vyloučena a pro rodilé mluvčí je zcela akceptovatelná.

Dalším adjektivem bylo *excepcional / exceptionnel*, jehož antepozice v jednotlivých jazycích dle korpusu vycházela velmi podobně. V dotazníkovém výzkumu byla jeho antepozice hodnocena nejčastěji jako zcela běžná, či přijatelná. Na rozdíl od korpusu, kdy pro oba jazyky byly výsledky velmi podobné, v dotazníku už se tyto dva jazyky lišily. Ve španělském dotazníku byla vhodnost antepozice hodnocena o něco kladněji než v dotazníku francouzském.

Poslední adjektivem zařazeným do obou rešerší bylo *espectacular / spectaculaire*. Toto adjektivum se dle korpusu ve španělštině nacházelo v antepozici o něco častěji než ve francouzštině. Velmi podobné to bylo i u dotazníkového šetření. Přestože v obou jazycích byla antepozice hodnocena jako zcela běžná, procentuální rozdíl mezi španělštinou a francouzštinou je okolo 15 % a to zejména ve spojení adjektiva s konkrétem. V tomto spojení byla dokonce dle španělských respondentů postpozice hodnocena jen jako přijatelná.

Závěr

Hlavním tématem této práce je analýza společné tendence k antepozici ve španělském a francouzském jazyce. V obou jazycích je problematika postavení přídavných jmen velmi důležitým tématem. Pro oba jazyky, přestože pocházejí z latiny, je antepozice adjektiva příznaková. Ačkoliv je pozice za podstatným jménem považována jako ta hlavní, v obou jazycích se čím dál tím více setkáváme s přídavnými jmény v antepozici. Dokonce se již setkáváme s adjektivy, která se v antepozici vyskytují téměř výlučně. Domníváme se tedy, že s anteponovanými adjektivy se budeme setkávat čím dál tím častěji

V úvodu naší práce jsme se nejdříve zabývali významovou klasifikací adjektiv, která má pro pozici adjektiva velký význam. Zatímco pro značnou část kvalifikačních adjektiv je antepozice v obou jazycích zcela běžná, u relačních adjektiv se s ní setkáváme jen zřídka. Vzhledem k tomu, že se v naší práci zabýváme aktuální tendencí, pro praktickou část této práce, v následující analýze jsme se rozhodli se zaměřit právě na tato adjektiva. Domníváme se, že právě adjektiva, pro která se obvykle vyskytují v postpozici, nám nejlépe ukážou aktuální tendenci k antepozici.

Jako první jsme se zaměřili na korpusový výzkum. Zde jsme si vybrali 9 adjektiv dle námi zvolených kritérií. V korpusu Interkorp 2015 jsme si vyhledali všechny výskyty daných adjektiv, která jsme si dále rozdělili dle pozice adjektiva. Přestože se jedná o adjektiva vyskytující se zpravidla v postpozici, našli jsme nemálo případů v antepozici. Ve francouzském jazyce to bylo celkem 14% z celkového počtu, ve španělštině dokonce o něco více, a to v 16% ze všech výskytů. Na základě tohoto šetření můžeme říci, že antepozici je možná i u adjektiv relačních, přestože není tak obvyklá jako u přídavných jmen kvalifikačních.

Výsledky jsme tedy dále analyzovali dle námi zvolených kritérií, zajímala nás syntaktická funkce rozvíjeného substantiva, také jeho druh a na závěr determinant celého nominálního syntagmatu. Zde jsme nenarazili na výsledky, které by upřednostňovalo kritérium před druhým, tudíž nemůžeme, říci, že by nějaké kritérium bylo pro pozici adjektiva zásadní. Přesto vzhledem k výsledkům korpusu můžeme tedy říci, že ideálním prototypem pro antepozici je určité nominální syntagma s abstraktním substantivem ve funkci komplementu. Toto tvrzení je samozřejmě velmi zjednodušené a bylo by potřeba ho dále analyzovat. Zajímavé je, že analyzované faktory měly podobné výsledky ve španělštině a francouzštině, což nám potvrzuje jejich společnou tendenci v této problematice.

V druhé části praktické práce jsme se zaměřili na dotazníkový výzkum. Dotazník složený z 34 vět jsme položili 66 Francouzům a 55 Španělům, kde rodilí mluvčí rozhodovali ohledně pozice adjektiva, jestli se jim zdá zcela běžná, přijatelná, sotva přijatelná či zcela nepřijatelná. Přestože se jednotlivé odpovědi pro oba jazyky lišily, obecně můžeme říci, že oba národy hodnotily pozici adjektiva velmi podobně. V obou jazycích byla antepozice hodnocena jako přijatelná, velmi často jako zcela běžná. Jen u jedné věty jsme se ve španělském dotazníku setkali s nejčastější odpovědí u antepozice jako sotva přijatelné a zcela nepřijatelné. Ve francouzském dotazníku nebyla žádná antepozice hodnocena jako zcela nepřijatelná, jen v jednom případě byla hodnocena jako sotva přijatelná. Zajímavým faktem, kterého jsme si na základě analýzy odpovědí všimli, je, že ve francouzštině byly často hodnoceny obě pozice jako zcela běžné, naproti tomu ve španělštině obvykle dominovala jen jedna pozice.

Na základě našeho korpusového a dotazníkového šetření se tedy domníváme, že tendence k antepozici je tedy opravdu společná pro španělský a francouzský jazyk. Přestože je podle našeho názoru tendence pro oba jazyky společná, domníváme se, že konkrétní případy se ale liší. V této práci jsme se na tento problém zaměřili z obecného hlediska s cílem srovnání španělštiny a francouzštiny. Dále by bylo vhodné se zaměřit na podrobnou analýzu všech analyzovaných kritérií a srovnat je pro francouzský a španělský jazyk.

Resumé

Hlavním tématem této práce je analýza společné tendence k antepozici ve španělském a francouzském jazyce. Vzhledem k problematice postavení přídavného jména v obou jazycích se tato práce zabývá tendencí k antepozici, která je dle naší hypotézy pro oba jazyky společná. V první části práce se zabýváme významovou klasifikací adjektiv, ta jsme si rozdělili na dvě velké skupiny, na adjektiva kvalifikační a relační. U každého druhu se věnujeme jejich charakteristickým vlastnostem, příznakové pozici a srovnáváme je mezi sebou.

V další kapitole se věnujeme adjektivu ze syntaktického hlediska. Zde úvodu se zabýváme oběma syntaktickými funkcemi adjektiva, a to přívlastkem a slovesným atributem. Vzhledem k tomu, že problematika pozice se vztahuje zejména k přívlastku, věnujeme se nadále právě jemu. Zde jsme se nejdříve zaměřili na přívlastek holý, poté na přívlastek rozvitý. V této kapitole se také věnujeme zvláštnímu nominálnímu syntagmatu a to spojení adjektiva a vlastního jména. Na závěr kapitoly charakterizujeme faktory nejvíce ovlivňující pozici adjektiva.

Poté se věnujeme problematice pozice adjektiva v každém jazyce odděleně. Nejdříve se zabýváme španělskými přídavnými jmény. Zde se věnujeme pozici adjektiva nejdříve u přídavných jmen relačních, poté u adjektiv kvalifikačních, kde se věnujeme zejména přídavným jménům vyjadřujících barvu, časovou linii, či věk. V této kapitole dále pracujeme s tabulkou vyjadřující inherentní a adherentní vlastnosti substantiva a jejich vliv na pozici přídavného jména. Na závěr kapitoly jsme umístili tabulku s adjektivy, která mění význam dle pozice.

Dále se věnujeme francouzským adjektivům. Zde jsme si adjektiva rozdělila na ta se stálou pozicí a ta s pozicí nestálou. Přídavná jména se stálou pozicí jsme ještě rozdělili na se stálou postpozicí a se stálou antepozicí. Adjektiva s měnící pozicí jsme dále klasifikovaly na ta se stálým významem a na druhé straně, na ta, která význam dle pozice mění. Tato adjektiva jsme zahrnuli do tabulky na závěr kapitoly.

V další kapitole se věnujeme vývojovým tendencím. Jako první se věnujeme historickému vývoji postavení adjektiva, dále pak přibližujeme lingvistické teorie z hlediska jejich názoru na postavení adjektiva. Jedná se o strukturalismus, funkcionalismus a kognitivní lingvistiku.

Na závěr kapitoly se zabýváme teorií fokalizací a jejím vlivem na postavení přídavného jména.

Praktická část této práce se skládá ze dvou částí, korpusového a dotazníkového výzkumu. Pro praktickou analýzu jsme si vybrali relační adjektiva, která mohou figurovat jako adjektiva kvalifikační. Ta jsme konzultovali pomocí jazykového korpusu Intercorp 2015. Zde jsme si jednotlivé výskyty rozdělili dle pozice a srovnali získané údaje pro oba jazyky. Dále jsme u jednotlivých případů antepozice adjektiva zkoumali 3 námi vybraná kritéria. Jako první jsme se zaměřili na syntaktickou funkci rozvíjeného substantiva, zda se jednalo o podmět, předmět či komplement. Zde se nejčastěji jednalo o komplement, a o to nejvíce o komplement vyjadřující agenta, či dle české terminologie přívlastek neshodný.

Další kritérium, které jsme si stanovili, je druh rozvíjeného substantiva. Nejčastějším druhem podstatného jména bylo abstraktum a to dokonce v polovině analyzovaných případů. Dále se jednalo o konkréta, která jsme si rozdělili na životná a neživotná. Posledním kritériem byl zvolen determinant celého nominálního syntagmatu. Zde jsme se setkávali s určitým a neurčitým členem, posesivem, demonstrativem a několik syntagmat bylo zcela bez determinantu. V případě antepozice se nejčastěji jednalo o určité nominální syntagma, ve španělštině se velmi často také vyskytovalo syntagma zcela bez determinantu. U jednotlivých kritérií nebyly výsledky natolik rozdílné, abychom mohli nějaké kritérium povýšit nad ostatní. Zajímavé ale je, že jednotlivé výsledky pro španělštinu a francouzštinu si byly velmi podobné.

Na základě korpusového šetření jsme vytvořili dotazník se 34 větami pro každý jazyk, který nám odpovědělo 66 Francouzů a 55 Španělů. Rodilí mluvčí v dotazníku označovali pozici adjektiva a to jako zcela běžnou, přijatelnou, sotva přijatelnou či zcela nepřijatelnou. Zde se jednotlivé odpovědi dle jazyků lišily, z obecného hlediska můžeme ale výsledky považovat za velmi podobné. Téměř ve všech případech byla pozice hodnocena nejčastěji jako zcela běžná, či přijatelná. Jen v jednom případě ve španělštině jsme se setkali s nejčastější odpovědí u antepozice jako zcela nepřijatelná společně se sotva přijatelnou. Ve Francouzštině tato odpověď nedominovala v žádné větě, jen v jednom případě byla nejčastější odpovědí možnost jako sotva přijatelná. Na závěr naší práce jsme shrnuli získané výsledky v obou šetřeních a navrhli další možnpostupy.

Resumé en français

Ce mémoire de master se consacre principalement à l'étude de la tendance à l'antéposition de l'adjectif en français et en espagnol. En effet, la question de la position de l'adjectif est vraiment compliquée, ainsi nous nous sommes occupés de la tendance de l'antéposition. Nous pensons que cette tendance est commune aux deux langues analysées. Dans la première partie, nous avons étudié la classification sémantique des adjectifs. Nous les avons classés en deux grands groupes – les adjectifs qualificatifs et les adjectifs relationnels. Nous analysons le caractère et la position typique de chacun des cas et nous les comparons entre eux.

Dans le chapitre suivant, nous nous occupons de la syntaxe de l'adjectif. Là, nous expliquons les deux fonctions syntaxiques de l'adjectif : épithète et attribut. Comme la problématique de la position concerne surtout l'adjectif épithète, le reste du travail lui est consacré. Premièrement, nous avons étudié la forme canonique de l'adjectif épithète, puis son expansion. Ce chapitre contient aussi une étude sur la position de l'adjectif auprès du nom propre. À la fin du chapitre nous avons créé une liste des facteurs influençant la position de l'adjectif.

Puis nous avons étudié la position de l'adjectif dans chaque langue étudiée. Nous avons commencé par l'adjectif en espagnol. D'abord, nous nous occupons de la position de l'adjectif relationnel, puis de l'adjectif qualificatif. Nous avons surtout consacré de l'attention aux adjectifs qui expriment la couleur, la ligne temporelle et l'âge. Dans ce chapitre nous avons aussi travaillé avec un tableau exprimant les qualités adhésives ou inhérentes du substantif et leur influence sur la position de l'adjectif.

Dans la suite nous étudions la position de l'adjectif français. Là, nous avons divisé les adjectifs en deux parties, les adjectifs à la place fixe et les adjectifs à la place libre. Les adjectifs à la place fixe ont été encore triés : les adjectifs à l'antéposition fixe, les adjectifs à la postposition fixe. Nous avons aussi classé les adjectifs à la place libre. Le premier groupe concerne les adjectifs qui ne changent pas le sens selon la position, le second concerne les adjectifs polysémiques. À la fin nous les avons classés dans un tableau.

Le dernier chapitre de cette partie se consacre aux tendances évolutives. Tout d'abord, nous nous occupons de l'évolution de la place de l'adjectif, puis nous expliquons les théories linguistiques selon la position de celui-ci. Il s'agit du structuralisme, fonctionnalisme et la

linguistique cognitive. Pour terminer nous avons scruté la théorie de la focalisation et son influence sur la place de l'adjectif.

La partie pratique du mémoire de master est composée de deux séquences : la recherche sur le corpus et le questionnaire. Pour l'analyse pratique, nous avons choisi les adjectifs relationnels qui peuvent aussi accomplir la fonction des adjectifs qualificatifs. Nous les avons consultés sur le corpus Intercorp 2015. Puis nous avons classé les occurrences selon la position de l'adjectif et nous comparons les résultats pour chaque langue. Dans chaque occurrence nous avons analysé trois critères que nous avons choisis pour voir comment ils influencent la position de l'adjectif. D'abord nous sommes orientés selon la fonction syntaxique du substantif, s'il s'agit du sujet, de l'objet ou du complément. La fonction la plus usitée était complément, surtout le complément du nom ou de l'agent.

Comme deuxième critère nous avons choisi le type du substantif auprès de l'adjectif. Le plus souvent nous avons rencontré des substantifs abstraits, pour la moitié des occurrences. Le reste était les substantifs concrets, animés ou inanimés. Le type de déterminant du syntagme nominal entier a été choisi comme dernier critère. Les syntagmes nominaux avec l'antéposition de l'adjectif ont été introduits par les articles définis ou indéfinis, par les adjectifs possessifs, démonstratifs ou sans aucun déterminant. Dans les cas de l'antéposition, les syntagmes ont été le plus souvent introduits par des articles définis, en espagnol nous avons aussi trouvé beaucoup de cas sans déterminant. Les résultats de tous les critères sont très équilibrés, donc nous ne pouvons pas dire si l'un est plus important que l'autre. Les résultats pour chaque langue sont vraiment proches, et c'est ce que nous trouvons très intéressant. Selon les résultats obtenus sur le corpus nous avons créé un questionnaire de 34 phrases pour chaque langue. Le questionnaire a été complété par 66 français et 55 espagnols. Les locuteurs natifs ont signalé si la position de l'adjectif leur paraît tout à fait normale, acceptable, à peine acceptable ou pas du tout acceptable. Bien que les réponses pour chaque langue soient différentes, en général nous pouvons affirmer que les résultats sont vraiment similaires. Les sondés ont marqué presque toutes les possibilités comme tout à fait normale ou acceptable. Seulement dans un cas, les espagnols ont signalé l'antéposition comme à peine acceptable et pas du tout acceptable. Les français n'ont signalé aucune réponse comme pas du tout acceptable, seulement une réponse du questionnaire français a été signalée comme à peine acceptable.

A la fin de notre travail nous avons résumé les résultats reçus et nous avons proposé d'autres méthodes afin d'approfondir les pistes de recherche.

Bibliografie

- Bosredon, Alain (1988), Un adjectif de trop: l'adjectif de relation. In: *L'Information grammaticale* 37, 3 – 7 s.
- Blinkenberg, Andreas (1933). *L'ordre des mots en français moderne*, København : A. F. Høst & søn : Levn & Munksgaard.
- Bosque, Ignacio (1999). “*El sintagma adjetival. Modificadores y complementos del adjetivo. Adjetivo y participio*”. En: Bosque, Ignacio / Demonte, Violeta (eds.) : Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Real Academia Española / Espasa Calpe, 2 díl.
- Delbecque, Nicole (1990), La posición del adjetivo adnominal en francés y en español, In *Lingüística contrastiva*, 97 – 158.
- Demonte, Violeta (1999). „*El adjetivo: Clases y usos. La posición del adjetivo en el sintagma nominal*“. En: Bosque, Ignacio / Demonte, Violeta (eds.): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Real Academia Española / Espasa Calpe, 3 díl
- Hendrich, Josef; Radina, Otomar; Tláškal, Jaromír (2001). *Francouzská mluvnice*, Plzeň: Nakl. Fraus.
- Noailly, Michelle (1999). *L'adjectif en français*. Paris: Ophrys.
- Noailly, Michelle (1991). L'énigmatique Tombouctou : nom propre et position de l'épithete. In: *Langue française* 92, 104-112.
- Nolke, Henning (1996). Où placer l'adjectif épithete? Focalisation et modularité. In: *Langue française* 111, 38-58.
- Riegeu, Martin; Rioul René; Pellat, Jean-Christophe (2009). *Grammaire méthodique du français*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Salles, Mathilde (2004). Adjectif et adjectivité ou comment un substantif peut être plus adjectif qu'un adjectif. In: *L'Information Grammaticale*, N. 103, pp. 7-12.
- Salles, Mathilde (2001). Hypothèse d'un continuum entre les adjectifs « modaux » et les adjectifs qualificatifs. In: *L'Information Grammaticale*, N. 88, pp 23-27.

Serandilla Castaño, Ana (2009), Los adjetivos relacionales desde una perspectiva diacrónica: características morfológicas, sintácticas y semánticas. In: *Eitschrift fur romanische Philologie* 125, 197 – 242.

Sóres Anna (2004), L'adjectif en français et à travers les langues. In: *Presses universitaires de Caen*, 89 – 104.

Spitzová, Eva (1977), Posición del adjetivo calificativo en el español moderno, In : *Études romanes de Brno IX*, 135 – 150 s.

Weindrich, Harald (1966), La place de l'adjectif en français. In: *Vox Romanica* 25, 82-89.

Zavadil, Bohumil; Čermák Petr (2010). *Mluvnice současné španělštiny: lingvistický interpretační přístup*, Praha : Karolinum,

Nádvorníková, O. – Vavřín, M.: *Korpus InterCorp – francouzština, verze 8 z 4. 6. 2015*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Disponible sur WWW: <http://www.korpus.cz>